

Maria Tiihonen ja Annissa Zatout
3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tu-
keminen – ohje Puotinharjun päiväkodin työn-
tekijöille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitaja (AMK)

Sairaanhoitotyö

Opinnäytetyö

21.04.2017

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Maria Tiihonen, Annissa Zatout 3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tukeminen – ohje Puotinharjun päiväkodin työntekijöille 26 sivua + 3 liitettä 21.04.2017
Tutkinto	Sairaanhoitaja
Koulutusohjelma	Sairaanhoitotyö
Suuntautumisvaihtoehto	Sairaanhoidon suuntautumisvaihtoehto
Ohjaaja	Lehtori Marja Salmela
<p>Opinnäytetyömme on osa "Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä" -hanketta. Hanke tehdään yhteistyössä Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun kanssa. Aiheenamme oli 3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tukeminen päiväkotiympäristössä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ohje Puotinharjun vuoropäiväkodin työntekijöille. Tavoitteena oli, että ohje toimii työntekijöille työkaluna päivittäisessä työskentelyssä 3–5-vuotiaiden lasten kanssa.</p> <p>Ohjeen tavoitteena oli olla helppolukuinen siten, että lukija löytää siitä haluamansa tiedon ja oppii samalla uutta. Tavoite oli myös tuoda ilmi positiivisen mielenterveyden osuutta lapsen kehityksessä sekä saada lukija ymmärtämään lapsen kielellisen kehityksen tärkeys. Ohje tarjoaa päiväkodin työntekijöille konkreettisia ja arjessa hyödynnettäviä esimerkkejä ja vinkkejä lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen.</p> <p>Toteutimme opinnäytetyömme kehittämistyön menetelmän avulla. Opinnäytetyöhön kerättiin kansainvälisiä tutkimuksia avainsanoihin liittyen. Opinnäytetyöstä poimimme tärkeimmät asiat itse ohjeeseen. Opinnäytetyön tuloksena syntyi ohje, joka on sähköisessä muodossa. Ohje on jo itsessään eräänlainen opetusmateriaali työntekijöille. Jatkossa ohjetta on mahdollista kehittää edelleen muihin kasvatusympäristöihin.</p> <p>Kansainvälisten tutkimusten mukaan varhainen vuorovaikutus niin aikuisten kuin saman ikäisten lasten kanssa on avainasemassa lapsen kielellisessä kehityksessä. Lisäksi leikillä, fyysisellä ympäristöllä ja kirjoitetulla kielellä on suuri merkitys. Opinnäytetyössämme olemme myös käsitelleet positiivista mielenterveyttä ja hyvän ohjeen rakennetta.</p> <p>Huomasimme, että terveen lapsen kielellisen kehityksen tukemisesta ei ole riittävästi suomalaisia eikä kansainvälisiä tutkimuksia. Mielestämme aihetta tulisi jatkossa siis tutkia lisää.</p>	
Avainsanat	positiivinen mielenterveys, 3–5-vuotias lapsi, lapsen kielellinen kehitys, kielellisen kehityksen merkitys, kielellisen kehityksen tukeminen, hyvä ohje

Authors Title Number of Pages Date	Maria Tiihonen, Annissa Zatout Supporting Language Development of 3–5-Year Old Child – A Guide for Puotinharju Daycare Center Employees 26 pages + 3 appendices 21st April 2017
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing And Health Care
Specialisation option	Nursing
Instructor	Marja Salmela, Senior Lecturer
<p>Our thesis is part of the “Improving positive mental health in families with children” -project. The project is carried out in cooperation with Kymenlaakso University of Applied Sciences. The subject of the thesis is supporting language development of a three to five-year-old child in a daycare setting. The purpose was to create a guide for employees of Puotinharju daycare center, which would serve as a tool in their everyday activities with the children.</p> <p>The aim of the guide was to be easy to read, so that the reader finds the information wanted, and learns something new in the process. Furthermore, the aim was to point out the effect of positive mental health in the development of a child, and to help the reader understand the importance of a child’s language development. The guide offers the worker concrete examples and tips that can be used to support the child’s language development in everyday life.</p> <p>This study was carried out by using the method of development. Keywords were used to collect international studies for the thesis. The most important subjects of the thesis were collected in the guide, which can be found in digital format. The guide itself is a study material for the employees, and may be developed further to suit other educational environments.</p> <p>According to international studies, early interaction with both adults and children of the same age plays a key role in the language development of a child. Play, the physical environment and written language are also important. In addition, we focused on positive mental health and the structure of a good guide.</p> <p>We discovered that there are not enough Finnish nor international studies regarding language development of a healthy child. We therefore think it is a subject that should be researched more in the future.</p>	
Keywords	positive mental health, 3–5-year old child, language development of a child, the importance of language development, supporting language development, a good guide

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja kehittämistehtävät	2
3	Kehittämistyön menetelmä	3
3.1	Alkutilanteen kartoitus	4
3.2	Toteutuksen kuvaus	5
3.3	Tiedonhaku	7
4	Positiivinen mielenterveys	8
5	3–5-vuotias lapsi	9
5.1	Lapsen kehitys	9
5.2	3–5-vuotiaan lapsen kielellinen kehitys	10
5.3	Kielellisen kehityksen merkitys lapsen kasvulle	11
6	Kielellisen kehityksen tukemisen keinot	12
6.1	Fyysinen ympäristö	13
6.2	Tukemisen keinot arjessa	13
6.3	Kirjoitettu kieli	15
6.4	Leikki	17
7	Hyvä ohje	18
8	Opinnäytetyön tulokset	18
8.1	Ohjeen tavoitteet	19
8.2	Ohjeen sisältö	19
9	Pohdinta	20
	Lähteet	24
	Liitteet	
	Liite 1. Tiedonhakua kuvaava taulukko	
	Liite 2. Tutkijan taulukko	
	Liite 3. Ohje Puotinharjun päiväkodin työntekijöille	

1 Johdanto

Mielenterveys on yksi hyvinvoinnin osa-alue, joka parhaimmillaan voi olla apuna sairauksista selviytymisessä sekä toipumisessa. Yleisesti mielenterveyteen liittyvät tutkimukset koskevat mielenterveyden häiriöitä – positiivinen näkökulma puolestaan on jäänyt hieman taka-alalle. (Appelqvist-Schmidlechner – Nordling – Solin – Tamminen – Tuisku 2016.)

Vuoden 2015 hallitusohjelmassa hallituskauden tavoitteiksi mainitaan muun muassa lasten sekä perheiden hyvinvoinnin ja omien voimavarojen vahvistuminen. Lisäksi ohjelmassa on korostettu lapsen hyvinvoinnin tukemista koulun ja varhaiskasvatuksen kautta, mikä jo itsessään antaa hyvät perusteet opinnäytetyön toteuttamiselle. (Ratkaisujen Suomi 2015: 20–21.)

Opinnäytetyömme tarvetta tukee kielellisen kehityksen tärkeys lapsen kehityksessä. Puutteellinen kielellinen kehitys haittaa lapsen elämää monella tapaa sekä voi johtaa oppimisvaikeuksiin ja tunne-elämän ongelmiin. Neuvoloissa vanhempia ohjeistetaan lapsen puheen ja kielen kehittymisestä, jota on tärkeää seurata myös päiväkodissa. Oleellista on, että työntekijöillä on ajantasaiset tiedot kielellisen kehityksen tukemisesta. (Asikainen – Hannus 2013: 182.) Näiden lisäksi olemme myös itse kiinnostuneet lapsen kielellisen kehityksen tukemisesta aiheena. Aihe on hyödyllinen sekä liitettävissä tulevaan sairaanhoitajan ammattiimme.

Opinnäytetyömme on osa "Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä"-hanketta ja se on suunniteltu Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun kanssa. Yhteistyöpäiväkotinäimme toimi Itäkeskuksessa sijaitseva Puotinharjun päiväkotinä. Päiväkodin työntekijöillä on vanhempien lisäksi suuri rooli lapsen kielellisen kehityksen tukemisessä. (Aaltonen ym. 2008: 21.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kehittää ohje päiväkodin työntekijöille. Ohjeen lopullinen ulkoasu ja sisältö muokkautuivat etsimämme tiedon sekä yhteistyöpäiväkotimme toiveiden ja tarpeiden perusteella. Varsinaisina hyödynsaajina ovat 3–5-vuotiaat lapset. Tavoitteena on, että ohjeen avulla työntekijät voivat päivittäisessä työskentelyssään tukea lapsen kielellistä kehitystä.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja kehittämistehtävät

Mielenterveyden edistäminen on tärkeää yhteiskunnalle muun muassa sen tuomien säästöjen takia. Yksilölle mielenterveyden edistäminen on taakkoja vähentävää sekä voimavaroja tuottavaa. Mielenterveyttä edistettäessä voidaan puuttua henkiseen pahoinvointiin altistaville syille, keskittymällä koko väestöön tai pienempiin ryhmiin tai keskittymällä tiettyyn ympäristöön, kuten perheeseen, kouluun tai päivähoitoon. Näyttöä mielenterveyden edistämishjelmien hyödyistä on runsaasti. Niiden avulla on pystytty lisäämään muun muassa yksilön itsetuntoa, elämänhallinnan tunnetta sekä sosiaalista käyttäytymistä. (Lahtinen – Lavikainen – Lehtinen 2004: 16–17; 35; 61.)

Lapsen kehitys kulkee varhaisvuosina nopeaa tahtia ja vaikuttaa suuresti mielenterveyteen sekä kognitiivisiin kykyihin. Lapsen selviytyminen tulevissa tehtävissä sekä haasteissa on helpompaa, kun lapsen psyykkistä sekä fyysistä kehitystä tuetaan. Lapsuuden hyvinvointi antaa hyvät eväät nuoruusiän positiiviselle mielenterveydelle. (THL 2013: 13.) Niin hyvä mielenterveys kuin mielenterveyden ongelmatkin ovat tulosta lapsen sisäisistä ominaisuuksista sekä ympäristötekijöiden vuorovaikutuksesta. (Almqvist ym. 2005: 360.)

Terveyttä edistävät sekä ennaltaehkäisevät toimet ovat suuri osa lasten sekä heidän vanhempiensa elinolojen parantamista. Lasten kehitystä haittaavia riskitekijöitä on vähennettävä kohdistamalla ehkäiseviä toimia lasten kasvuympäristöihin. (Almqvist – Broberg – Tjus 2005: 359–360.) Lapsen kielellisen kehityksen tukemisen kannalta päiväkodilla on vahva merkitys toimintaympäristönä (Rezzonico ym. 2015: 717; Aaltonen ym. 2008: 21.) Aktiivinen vuorovaikutus, leikki ja päivittäiset asiat muodostavat parhaan oppimisympäristön kielelliselle kehitykselle. Aikuisten käyttämät monipuoliset toimintamallit ja erilaiset ohjaustavat ovat myös erittäin tärkeitä kielenkehityksen kannalta. Aikuisten tulisi olla aitoja, aktiivisesti läsnä ja helposti saavutettavissa pitkin päivää esimerkiksi leikkien aikana. Tämä toimii lähtökohtana lasten puheenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen tukemiselle. (Aaltonen ym. 2008: 21.)

Yhteistyö vanhempien kanssa on välttämätöntä. Päiväkodin merkitys lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa korostuu etenkin, jos lapsi ei ole saanut kotona tarpeeksi rikastuttua kieltään. Tutkimuksen tulosten mukaan toivottamalla vanhemmat avoimesti tervetulleeksi luokkahuoneeseen, työntekijät voivat tutustua vanhempiin, puhua askarrut-

tavista asioista ja antaa ohjeita lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen. (Bain ym. 2015: 326; 328.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kehittää ohje Puotinharjun päiväkodin työntekijöille, Ohje toimii apuvälineenä lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa. Tähän pääsimme kehittämistyön menetelmän avulla. Tavoitteena oli, että ohje toimisi työntekijöille työkaluna päivittäisessä työskentelyssä 3–5-vuotiaiden lasten kanssa. Lisäksi ohje on jo itsessään eräänlainen opetusmateriaali työntekijöille. Jatkossa ohjetta on mahdollista kehittää edelleen muihinkin kasvatusympäristöihin.

Varsinaisina hyödynsaajina ovat päiväkodin 3–5-vuotiaat lapset sekä työntekijät. Muita hyödynsaajia ovat opinnäytetyön tekijät sekä seminaariryhmän jäsenet.

Kehittämistehtävät olivat:

1. Millainen on hyvä ohje päiväkodin työntekijöille?
2. Millä keinoin tukea 3–5-vuotiaan lapsen kielellistä kehitystä päiväkotiympäristössä?

3 Kehittämistyön menetelmä

Opinnäytetyömme on toteutettu kehittämistyön menetelmällä, johon on päästy tutkitun tiedon perusteella. Kehittämistyö on toimintaa, jonka tavoitteena on luoda entistä parempia palveluja perustuen tutkimustietoon. Kehittämistyö tähtää uusien tai jo olemassa olevien tuotteiden olennaiseen parantamiseen. (Heikkilä – Jokinen – Nurmela 2008: 21.) Kehittämistoimintaa voidaan tarkastella peruskysymysten avulla: kuka, mitä, miten ja miksi? Kehittäminen on pääsääntöisesti konkreettista ja sillä tähdätään muutokseen. Kehittämistoiminnan menetelmä viittaa yleensä tutkimusmenetelmiin, jonka valinta perustuu tutkimusongelmaan. Kehittämisen kautta sovelletaan tutkimuksen tietoa, mutta tutkimus tuottaa uutta tietoa, jota sovelletaan käytäntöön. Tutkimuksellinen kehittämis-toiminta puolestaan on sekoitus kehittämis- ja tutkimustoimintaa, jota ohjaa käytännön ongelmat ja kysymykset. (Toikko – Rantanen 2009: 13; 18–22.)

Kehittämisprosessiin kuuluvat kehittämisen tarpeen määrittely, toiminnan organisointi, kehittävä toiminta, toiminnan arviointi ja tulosten levittäminen. Lähtökohdat ja tavoitteet tulee määrittellä ennen aloittamista. Hyödyksi on, jos tavoitteet voidaan määrittellä konkreettisesti. Organisoinnilla tarkoitetaan suunnittelua ja resursointia. Itse toteutukseen

kuuluu ideointia, jota tosin on tapahtunut yleensä jo suunnitteluvaiheessa. Toteutusvaihetta ohjaa ajatus siitä, miten asetettu tavoite saavutetaan. Lopuksi tulee arvioida kehittämistoiminnan prosessia, eli onko tavoiteltu tulos saavutettu vai ei. (Toikko – Rantanen 2009: 56–61).

Aineiston hankinta kuuluu tutkimuksen empiiriseen vaiheeseen (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 84). Suunnitelmaa tehdessämme kartoitimme tiedonhaun avulla, mitä aiheesta jo tiedettiin. Emme keränneet aineistoa mitään tiettyä tutkimusmenetelmää käyttäen, vaan kehittämistyömme perustui tieteellisiin artikkeleihin ja muuhun tutkittuun tietoon. Työssämme emme analysoineet tehtyjä tutkimuksia vaan tuotimme oman tuotoksen perustuen tutkittuun tietoon.

3.1 Alkutilanteen kartoitus

Tammikuussa 2016 opinnäytetyön aihetta hakiessamme valitsimme yhdeksi vaihtoehdoksi hankkeen nimeltä "Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä". Hanke kiinnitti huomiomme, koska olimme juuri käyneet mielenterveystyön sekä lasten hoitotyön opintojaksot. Lisäksi positiivinen mielenterveys käsitteenä kuulosti mielenkiintoiselta ja tärkeältä. Opinnäytetyömme aihe on hyvin hyödynnettävissä sairaanhoidajan ammatissamme työkohteesta riippumatta. Hanke on suunniteltu Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun kanssa. Hankkeessa yhteistyötä tehdään 3–5-vuotiaiden lasten kasvuympäristöjen kanssa sekä Kouvolassa että Helsingissä. Yhteistyöpäiväkotinamme toimi Itäkeskuksessa sijaitseva Puotinharjun vuoropäiväkoti, jossa on päivittäin hoidossa noin 100 lasta.

Opinnäytetyömme ohjaajana toimi lehtori Marja Salmela, jonka ohjaustapaamisia meillä oli säännöllisesti. Ohjausta saimme pääosin opinnäytetyön seminaareissa, mutta myös sähköpostitse. Suppea sopimus allekirjoitettiin yhdessä Metropolian kanssa heti opinnäytetyön alkuvaiheessa. Tutkimuslupaa ei opinnäytetyömme toteuttamiseen tarvittu, koska kyseessä oli kehittämistyö. Työskentelyssä emme käsitelleet salassapitoa vaativia tietoja. Opinnäytetyön prosessi koostui suunnitelma-, toteutus- ja raportointivaiheista, joihin on kuulunut opinnäytetyön seminaareja, työpajoja, ohjaustapaamisia sekä itsenäistä työskentelyä.

Aihe oli rajattu 3–5-vuotiaisiin lapsiin hankkeen toimesta. Rajasimme aihetta aluksi vuorovaikutustaitoihin, jonka jälkeen edelleen kielelliseen kehitykseen sekä sen tukemiseen. Valitsimme kielellisen kehityksen ja sen tukemisen varsinaiseksi aiheeksi, kos-

ka koimme sen olevan ajankohtainen ja tärkeä osa lapsen kehitystä. Valitsimme kasvuympäristöksi päiväkodin, sillä päiväkodin työntekijöillä on vanhempien lisäksi suuri rooli lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa. (Aaltonen ym. 2008: 21.) Haimme tietoa, millaisia ohjeita lapsen kielellisen kehityksen tukemisesta jo löytyy ja millaiselle ohjeistukselle mahdollisesti olisi tarvetta. Löysimme runsaasti ohjeita, jotka käsitelivät erilaisista kehitysviivästymistä johtuvia kielen kehityksen häiriöitä. Myös alle 2-vuotiaille suunnattuja oppaita löytyi useita. Neuvoloista löysimme vanhemmille suunnattuja oppaita, mutta ne käsitelivät kielen kehityksen tukemista vain vanhempien näkökulmasta keskittyen lähinnä vauvaikään.

Toikon ja Rantasen mukaan (2009: 56) kehittämisprosessiin kuuluvat kehittämisen tarpeen määrittely, toiminnan organisointi, kehittävä toiminta, toiminnan arviointi ja tulosten levittäminen. Opinnäytetyön aiheeseen haettuamme ja hankkeeseen päästyämme määrittelimme kehittämisen tarpeen. Kehittämistarvetta ilmaisivat jo itsessään "Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä" -hanke. Lisäksi alkuvaiheen tiedonhaun perusteella huomasimme, että tarve tälle opinnäytetyölle oli perusteltua (kts. kappale 2). Lisäksi tarvetta tuki se, että emme löytäneet päiväkodin työntekijöille suunnattuja oppaita. Myöhemmässä vaiheessa opinnäytetyömme tarvetta tukivat myös yhteistyöpäiväkodin antamat toiveet sekä tarpeet suunnittelemastamme ohjeesta.

3.2 Toteutuksen kuvaus

Opinnäytetyömme suunnitelmavaiheen tekemiseen varatun kolmen viikon aikana teimme aluksi alustavaa työnjakoa sekä aikataulutusta. Määrittelimme opinnäytetyön keskeiset käsitteet, jotka ovat: positiivinen mielenterveys, 3–5-vuotias lapsi, lapsen kielellinen kehitys, kielellisen kehityksen merkitys, kielellisen kehityksen tukeminen sekä hyvä ohje. Päädyimme työstämään opinnäytetyötä pääosin itsenäisesti One Drive-pilvipalvelussa. Lisäksi pidimme toisiimme aktiivisesti yhteyttä puhelimitse sekä tapasimme kasvotusten muutamia kertoja. Käsitteiden määrittelyn jälkeen aloitimme tiedonhaun niihin liittyen, pohdimme mahdollisia kustannuksia sekä tutkimme menetelmäkirjallisuutta. Kolmen viikon aikana saimme valmiiksi opinnäytetyömme suunnitelman, joka hyväksyttiin suunnitelmaseminaarissa lokakuussa 2016. Suunnitelmaseminaarissa saimme palautetta muun muassa positiivisen mielenterveyden osion laajuudesta. Päädyimme siis supistamaan sen osuutta ja lisäämään kielellisen kehityksen osuutta.

Opinnäytetyömme suunnitelmavaiheen jälkeen jatkoimme tiedonhakua, mutta pääosin tiedonhaku jäi opinnäytetyömme toteutusvaiheeseen tammikuulle 2017. Suunnitelma- ja toteutusvaiheen välissä hankimme yhteistyöpäiväkodin, jonka henkilökuntaa kävimme tapaamassa tammikuussa 2017 ennen toteutusseminaaria. Työntekijät esittivät omat toiveensa ohjeen suhteen, joiden perusteella aloimme suunnitella ohjeen sisältöä. Yhteistyöpäiväkotimme koki, että heillä on opettajatasolla tarpeeksi tietoa kielellisen kehityksen tukemisesta. He toivoivat ohjeemme toimivan opetusmateriaalina muulle hoitohenkilökunnalle. Tämä vähentäisi lastentarhanopettajien perehdytysvastuuta ja takaisi sen, että kaikkien työntekijöiden osaaminen on samalla tasolla.

Jouduimme kuitenkin rajaamaan toiveita, sillä ohjeesta olisi muuten tullut liian laaja tällä aikataululla toteutettavaksi. Päiväkoti muun muassa toivoi, että painottaisimme positiivisen mielenterveyden merkitystä lapsen kehityksessä sekä keinoja sen lisäämiseen. Päätimme kuitenkin yhdessä opinnäytetyömme ohjaajan kanssa rajata aiheen koskemaan pääsääntöisesti lapsen kielellistä kehitystä ja sen tukemisen keinoja. Päiväkodin henkilökunta ei kokenut tarpeelliseksi pitää yhteyttä heihin, ennen kuin ohje olisi lähes valmis.

Toteutusseminaarin jälkeen tammikuussa 2017 jatkoimme tiedonhakua. Huomasimme tiedonhakuprosessin kestävän vielä pitkään, sillä meillä oli hankaluuksia tiedonhaun suhteen. Jouduimme aikataulutamaan loppukevään uudestaan, sillä muut päällekkäiset kurssit sekä tiedonhaun ongelmat viivästyivät aikatauluamme. Alun perin alustavan ohjeen olisi pitänyt olla valmis jo pian toteutusvaiheen jälkeen. Jouduimme kuitenkin lykkäämään ohjeen aloitusta tiedonhaun keskeneräisyyden takia.

Työpajoissa kävimme toteutus- ja raportointivaiheen välissä. Käymämme työpajat olivat: tiedonhakutyöpaja, tuotetyön tekstien kirjoittaminen, kehittämistyön menetelmät, kypsyysnäytetyöpaja ja englanninkielisen tiivistelmän kirjoittaminen. Koimme työpajoista olevan hyötyä ja pääsääntöisesti niissä käytiin asioita yleisellä tasolla läpi. Vaikka työpajoissa oli mahdollisuus kysyä vinkkejä omaa työtä varten, olisimme kuitenkin kaihvanneet yksilöllisempää ohjausta. Tiedonhakupajaan osallistuimme ehkä liian myöhään opinnäytetyön prosessin kannalta, eikä siellä ollut mahdollisuutta kysyä omasta työstä suuren osallistujamäärän takia. Tuotetyön tekstien kirjoittamisen työpajan opettaja Jaana Vanhanen antoi meille vinkkejä ohjeen tuottamiseen, muun muassa mistä voisi etsiä vapaasti käytettäviä kuvia. Kehittämistyön menetelmien työpaja selkeytti opinnäytetyön prosessin etenemistä ja saimme hyviä vinkkejä menetelmäkirjallisuuteen liittyen.

Kypsyysnäytetyöpajasta saimme itsevarmuutta tulevan kypsyysnäytteemme tekemiseen sekä runsaasti vinkkejä kirjoitusasuun liittyen. Ilman englanninkielisen tiivistelmän kirjoittamisen työpajaa emme olisi välttämättä löytäneet oikeaa ammattisanastoa. Pidimme siitä, että meillä oli mahdollisuus kysyä opettajalta useita meitä mietityttäviä asioita sekä saimme niihin kattavat vastaukset.

Raportointivaiheessa syvensimme vielä tiedonhakuamme sekä laadimme ohjeesta alustavan version ennen raportointiseminaaria huhtikuussa 2017. Raportointiseminaarin jälkeen teimme ohjaajan ehdottamia korjauksia ohjeeseen ja itse opinnäytetyöhömmä. Vielä viimeisellä viikolla ennen opinnäytetyömme palautusta saimme ohjaajaltamme sähköpostitse palautetta ohjeesta ja itse opinnäytetyöstä. Viimeisen viikon teimme tiiviisti töitä yhdessä. Oikoluetimme ohjeen sekä opinnäytetyön tutuillamme ja käytimme opinnäytetyön juuri ennen palautusta Turn It:in kautta. Viimeiseksi kirjoitimme pohdinnan, jossa arvioimme prosessin ja tavoitteiden toteutumista. Lopuksi olemme vielä yhteydessä päiväkotiin ohjeen tiimoilta ja lopullisen tuloksen käymme esittelemässä huhti- tai toukokuun aikana. Opinnäytetyömme palautus on 21.4.17 ja kypsyysnäyte 26.4.17.

3.3 Tiedonhaku

Teimme tiedonhakua pääosin sähköisiä tietokantoja käyttäen, mutta myös manuaalista hakua hyödyntäen kirjastossa. Käytimme sekä Metropolian Tukholmankadun että Helsingin Yliopiston pääkirjastoa. Käyttämiamme tietokantoja olivat Medic ja Cinahl. Kokeilimme myös kirjastovirkailijan ohjeistuksesta Google Scholaria, mutta emme löytäneet sieltä mitään meitä hyödyttävää materiaalia. Tietokannoissa tiedonhakua teimme eri hakusanoilla suomeksi ja englanniksi sekä rajaamalla hakua vuosiluvun mukaan (tuoreimmat kuin vuonna 2005 tehdyt tutkimukset). Tiedonhausta teimme tiedonhakua kuvaavan taulukon (liite 1).

Aluksi etsimme Googlea käyttäen, millaisia ohjeistuksia aiheesta jo oli olemassa. Käsitteet määriteltyämme ja työnjaon tehtyämme aloimme etsiä tietoa käsitteistämme. Ensiksi etsimme tietoa melko laajastikin positiivisesta mielenterveydestä, josta löytyi hyvin kansainvälisiä tutkimuksia "positive mental health"-hakusanaa käyttäen. Ongelmallista oli löytää kansainvälistä tutkimustietoa 3–5-vuotiaan lapsen kielellisestä kehityksestä ja sen tukemisesta, sillä löytämämme tutkimustieto keskittyi lähinnä lapsen kielellisen kehityksen ongelmiin, kuten autismia tai Downin syndroomaa sairastavan lapsen kehi-

tykseen. Koetimme etsiä tietoa, millainen on hyvä ohje päiväkodin työntekijöille, mutta useista hakusanoista huolimatta niitä ei löytynyt.

Löytämämme kansainväliset tutkimukset antoivat vinkkejä englanninkielisestä sanastosta, joiden avulla voisimme löytää tutkimuksia paremmin. Esimerkiksi aluksi koittamamme eri variaatiot hakusanoista "supporting", "communication", "development" ja "language" eivät tuottaneet lähes minkäänlaista tulosta. Kirjaston tiedonhakutyöpajasta emme hyötäneet. Puolestaan variaatiot hakusanoista "play", "reading", "AND", "development" olivat hyödyllisiä.

4 Positiivinen mielenterveys

Mielenterveys käsitetään psyykkisen hyvinvoinnin tilana. Tällöin ihminen pystyy elämään yhteisön jäsenenä tuotteliana ja antaen panoksensa yhteisön hyväksi. Mielenterveys ei tule niin sanotusti koskaan valmiiksi, vaan muokkaantuu koko elämänkaaren ajan. Appelqvist-Schmidlechner ym. (2014) mukaan mielenterveys on kaksinapainen jatkumo, jossa "mielenterveys ja mielenterveyden häiriö ovat saman jatkumon vastakkaisia päitä". Esimerkiksi mielenterveyden lisääntyminen vähentää mielenterveyden häiriöitä ja mielenterveyden häiriöiden olemassaolo sulkee mielenterveyden pois. (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2014.) Kaksinapainen jatkumo kuvastaa siis, että mielenterveys ja sen häiriöt ovat kaksi erillistä mutta toisistaan riippuvaa ulottuvuutta (Keyes – Dhingra – Simoes 2010: 2366). Mielenterveys on määritelty mielenterveysongelmien puuttumisena, vaikka yleensä terveys-käsite on positiivinen, koostuu hyvinvoinnista eikä tarkoita ainoastaan sairauksien puuttumista (Keyes – Simoes 2012: 2164).

Mielenterveys voidaan jakaa positiiviseen sekä negatiiviseen mielenterveyteen (Lahtinen ym. 2004: 16). Positiiviseen mielenterveyteen keskittyessä on tarkoitus siirtää fokusta pois sairaus- sekä ongelmakeskeisyydestä. Synonyymina positiiviselle mielenterveydelle toimii mielen hyvinvointi. (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2014.) Positiiviseen mielenterveyteen kuuluu ihmisen kokemus positiivisesta hyvinvoinnista. Positiivista mielenterveyttä ovat myös ihmisen yksilölliset voimavarat, esimerkiksi optimismi ja itsetunto. Ihmisellä on kyky ihmissuhteiden solmimiseen, kehittämiseen sekä ylläpitämiseen ja hän osaa myös kohdata erilaisia vastoinkäymisiä. Positiivisen mielenterveyden merkitys on ilmeinen – sen avulla voimme havaita ympäristössä tapahtuvia asioita sekä sopeutua niihin. Hyvän mielenterveyden avulla koetaan elämän mielekkyyttä.

(Lahtinen ym. 2004: 13; 16; 32.) Positiivinen mielenterveys saattaa myös suojata itsemurha-ajatuksilta ja opiskeluvaikeuksilta (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2014).

Positiivisesta mielenterveydestä on useita kansainvälisiä tutkimuksia. Lindbergin, Lindbladin, Sorjosen ja Winzerin tutkimuksessa kerrotaan, että Keyes (2002) on esittänyt mielenterveydestä puhuttaessa termit "flourishing" ja "languishing" (kukoistava ja riutuva), jotka heijastavat hyvinvoinnin ja toiminnan korkeita sekä matalia tasoja (Lindberg ym. 2014 mukaan). Kukoistava viittaa mielenterveydessä siihen, että yksilö kokee hyvänolon tunnetta ja pystyy toimimaan hyvin elämässä. Riutuva mielenterveys on kukoistavan vastakohta. Kukoistavan mielenterveyden omaavilla on huomattu olevan vähemmän poissaoloja töistä, vähemmän sydän- ja verisuonitauteja sekä reseptilääkkeitä. (Keyes ym. 2010: 2366.)

5 3–5-vuotias lapsi

3–5-vuotias lapsi on leikki-ikäinen, sillä leikki-ikäisen määritelmä on ikävuodet 1–6. Leikki-ikä voidaan eritellä myös varhaiseen ja myöhäiseen leikki-ikään. (Koistinen – Ruuskanen – Surakka 2009: 66.)

5.1 Lapsen kehitys

Lapsi kasvaa leikki-iässä pituutta noin 5–7 cm ja painon osalta 2–3 kiloa vuodessa. 3–vuotias osaa jo ajaa kolmipyöräisellä ja osaa mennä rappusia ylös vuoroaskelin. 3–vuotiaan taitoihin kuuluvat myös helppojen vaatteiden sekä kenkien pukeminen ja muun muassa ympyrän piirtäminen. 4–vuotias leikkelee kuvia mielellään, hyppii yhdellä jalalla ja osaa tulla rappuset alas vuoroaskelin. 5–vuotias puolestaan heittelee palloa, ottaa sen kiinni ja hyppää narua. Hän osaa myös solmia kengännauhat ja oppii lajeja kuten luistelua ja hiihtämistä. (Koistinen ym. 2009: 66.)

Sosiaalisen kehityksen osalta 3–vuotias osaa puhua kolmen tai neljän sanan lauseita. Ajan käsite alkaa tulla hänelle tutuksi. Hän osaa syödä melko itsenäisesti sekä ymmärtää oman sekä muiden sukupuolen. Sukupuoliroolien merkitys alkaa hahmottua lapsen toiminnassa ja helpot pelit sekä toisen kanssa leikkiminen alkavat luonnistua. Myös pelot, kuten pimeä ja nukkumaanmeno, alkavat näkyä 3–vuotiaan arjessa, sillä tässä iässä ympäristön vaaratekijöiden hahmottaminen alkaa. 4–vuotiasta kuvaa hyvin sa-

nonta "minä itse" – hän on itsenäinen ja uhmaikä alkaa tehdä tuloaan. 4–vuotias saattaa olla fyysisesti ja verbaalisesti aggressiivinen. Tämä kuitenkin on lapsen kehitykselle normaalia. Uhmaiän kohtaukset saattavat vaihdella paljon – joskus lapsi saattaa jopa menettää tajuntansa hetkeksi itkun aikana, mikä ei ole lapselle vaarallista. Mielikuvitus 4–vuotiaalla on vilkas ja hän leikkiikin mielellään mielikuvitusleikkejä. Leikeissä, kuten lääkärileikissä, näkyvät myös sukupuolisuuden tiedostaminen. 5–vuotias alkaa elämään sääntöjä noudattaen sekä haluaa tehdä asiat oikein. Lapsi saattaa esimerkiksi kysellä vanhemmilta heidän mielipiteitään sekä käsityksiä asioista. (Koistinen ym. 2009: 67–68.)

Olenainen osa jokapäiväistä lapsen elämää on leikki, johon lapsi luontaisesti ryhtyy. Leikki kehittää lapsen hyvinvoinnin kaikkia osa-alueita ja leikin tulisikin olla tarpeeksi haastavaa, jotta lapsi innostuisi. (Koistinen ym. 2009: 69.)

5.2 3–5-vuotiaan lapsen kielellinen kehitys

Normaali kuulo, suun alueen rakenteet sekä aivotoiminta ovat edellytyksiä normaalille kielelliselle kehitykselle. Lapsi oppii äidinkieltänsä kasvuympäristön avulla ilman tietoisuutta opiskelua. (Aaltonen ym. 2008: 19.) Päiväkodissa voi olla myös kaksikielisiä lapsia. Tällöin tulee selvittää lapsen asenteet kieliä kohtaan sekä milloin ja kuinka hyvin lapsi on oppinut kieliä. Positiivisia tuloksia kaksikielisyydestä saadaan, kun lapsi hallitsee molemmat äidinkielet hyvin. (Ahonen ym. 2014: 54.)

Puheen ja kielen kehityksen valmiudet alkavat kehittyä jo heti raskauden aikana. Normaalissa ja vuorovaikutteisessa lapsi-vanhempisuhteessa ensimmäisiä kielelliseen kehittymiseen ilmaantuvia merkkejä ovat muun muassa katsekontakti, vuorottelu ja jokeltelu. Useimmat lapset sanovat ensimmäiset sanansa noin vuoden ikäisenä. Kun lapsen sanavarastoon on kertynyt noin 50 sanaa, lapsi alkaa tuottaa lyhyitä lauseita. Tässä vaiheessa lapsen sanasto alkaa yleensä viimeistään myös laajentua nopeasti. Sanojen kiihtyvän lisääntymisen puuttuminen tai viivästyminen voi viitata ongelmiin. Viimeistään kolmen vuoden iässä lapsella tulisi olla jo yli 400 sanaa käytössä. (Asikainen – Hannus 2013: 182–184; Coplan 1995: 91.)

Kolmevuotiaan lapsen sanavarasto on noin 800 sanaa (Coplan 1995: 92). Tällöin lapsi pystyy ymmärtämään arkikieltä, yksinkertaisia ohjeita, käyttämään monisanaisia lauseita, vertailemaan kahta esinettä sekä osaa vokaalit. Normaalia on, että välillä lapsi taivuttaa sanoja omanlaisesti tai puhe ei ihan vielä suju. Erityistä huomiota lapseen kan-

nattaa kiinnittää, jos lapsen puhe on niukkaa tai vuorovaikutusta ja sanojen yritystä ei synny. Myös eleilmaisun puuttuminen, merkittävän epäselvä puhe, puheeseen reagoimattomuus sekä vähintään kolme kuukautta kestäneet änkytysoireet ovat huomion arvoisia asioita. (Aaltonen ym. 2008: 19.)

Nelivuotiaana lapsi ymmärtää jo tavallista puhetta ja on kiinnostunut erilaisista sanaleikeistä. Hän osaa muodostaa oikeita lauseita, keskustella sekä kysellä paljon. Lapsen kertova puhe kehittyy ja hän osaa käyttää adjektiiveja. Huolestuttavaa on, jos nelivuotiaan sanasto on suppea, puhe on epäselvää tai kielioppivirheet ovat huomattavia. Myös mahdollisia änkytysoireita on seurattava. (Aaltonen ym. 2008: 20.)

Viisivuotiaana sanavarasto on laajentunut jo 2000 sanaan. (Coplan 1995: 92) ja lapsi alkaa hallita äidinkielen taivutussäännöt, kielenkäyttö on sujuvaa ja monipuolista sekä ääntäminen on selkeää. Ihmisten sekä esineiden ominaisuuksien vertailu on viisivuotiaan hallussa ja kiinnostus kirjoitettuun tekstiin lisääntyy. Lapsen puheessa ei pitäisi esiintyä enää ymmärtämisen vaikeutta, puheen kömpelyyttä tai niukkuutta, nimeämisen vaikeutta tai useita äännevirheitä. (Aaltonen ym. 2008: 20.)

5.3 Kielellisen kehityksen merkitys lapsen kasvulle

Kyky kommunikaatioon on välttämätön taito kaikille ihmisille. Kommunikaatio on kaiken sosiaalisen kanssakäymisen ydin. Ilman vuorovaikutustaitoja lapsella tulee ongelmia oppimisen, saavuttamisen ja ihmissuhteiden luomisen kanssa. (Bain ym. 2015: 325; Girolametto – Weitzman – Greenberg 2005: 15.) Hyvinvointiin kuuluvat olennaisesti kyky puhua, kommunikoida ja käyttää kieltä. Kieli on myös suuressa roolissa lapsen myöhempää kehitystä ajatellen. Tärkeä osa lasten hyvinvoinnin ja toimintakyvyn seuranta on puheen sekä kielen kehittymisen arviointi. (Asikainen – Hannus 2013: 182.) Kielen avulla lapsi jäsentää havaintojaan sekä oppii uusia asioita. Puheen avulla lapsi oppii viestimään tunteistaan sekä ratkaisemaan ongelmia. (Ahonen ym. 2014: 41–42.)

Varhainen kielenkehitys lähtee liikkeelle jo ennen selkeän puheen ilmaantumista. Lapsi alkaa osoitella esineitä ja tapailemaan kirjaimia sekä sanoja. Lapsen sanavaraston laajuutta 3,5-vuotiaana ennustaa hyvin se, kuinka montaa eri esinettä lapsi osaa osoittaa noin 2-vuotiaana. (Goldin-Meadow 2007: 741–742.)

Puutteellinen kielellinen kehitys vaikuttaa haitallisesti lapsen puhumiseen, keskusteluun, lukemaan oppimiseen ja kirjoittamiseen. Se vaikuttaa myös kuullun puheen ymmärtämiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja tunteiden käsittelyyn. Puutteellinen kielellinen toimintakyky voi näiden hankaluuksien myötä altistaa oppimisvaikeuksille sekä sosiaalisille ja tunne-elämän ongelmille. (Asikainen – Hannus 2013: 182.)

Puheen kehityksen viivästyminen esiintyy noin 10–20 %:lla lapsista. Puheen tai kielellisen kehityksen viivästyminen aiheuttavat muun muassa lapsen kuulovika, kielellinen erityisvaikeus, laaja-alainen kehityshäiriö, älyllinen kehitysvamma, autismikirjon häiriö, neurologinen vamma, vaikea deprivatio ja suun rakenteelliset poikkeamat. Varhaisen vuorovaikutuksen laatu ja hoitavan aikuisen kyky mukautua ja reagoida vauvan tunnetilaan sekä kiinnostuksen kohteisiin on hyvin tärkeää kommunikaatiokyvyn kehittymiselle. Tästä syystä neuvoloissa annetaan monipuolisesti tietoa ja ohjeita lapsen puheen ja kielen kehittämisestä sekä annetaan mukaan aiheeseen liittyvä ohjekirja. (Asikainen – Hannus 2013: 183–186.)

Puheen ja kielen kehityksen viivästyminen voi haitata lapsen kokonaiskehitystä ja hyvinvointia. Usein puhe selkiytyy ja lisääntyy kouluikään mennessä, mutta tästä huolimatta lapsella voi olla myöhemminkin muun muassa luki- sekä oppimisvaikeuksia sekä käytöshäiriöitä. Näitä voidaan ehkäistä ainakin osittain tukemalla puheen ja kielen kehitystä. Puheen kehityksen viivästyminen voi aiheuta esimerkiksi motorisista syistä, mutta usein syynä ovat äidinkielen tai kasvuympäristön kielen hallinnan puute. (Asikainen – Rintahaka 2005: 39.)

6 Kielellisen kehityksen tukemisen keinot

Lapsen kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen ja taiteellisen kokemisen sekä ilmaisemisen myötä. Tietoinen lapsen kielen käytön tarkkaileminen ja tukeminen kuuluvat kasvattajayhteisölle. Pikkuhiljaa lapsi oppii asioiden luokittelun käsittein, oppii kysymään, kuuntelemaan sekä vastaamaan. Vaikka on tärkeää, että lapsi oppii kieltä ja kehittyy sen käytössä, kielen käyttäminen on yhtä tärkeää erilaisten asioiden ja taitojen oppimisessa. Lapsen lähellä olisi hyvä olla sellaisia kasvattajia, joille lapsen yksilöllinen kommunikointitapa on tuttu. Myös reagointi ja eläytyminen lapsen aloittamaan kontaktiin ovat hyväksi lapsen vuorovaikutustaidoille. Tämä vahvistaa myös lapsen minäkuva. Lapsen sanattoman viestinnän ymmärtämistä on tuettava. Vanhemmille olisi hyvä

kertoa lasten kielen kehittymisen eri vaiheista sekä kuinka päivähoitossa kielen kehittymistä tuetaan. (Nurmilaakso – Välimäki 2011: 17–18.)

6.1 Fyysinen ympäristö

Mielenkiintoisen sekä virikkeitä sisältävän ympäristön luominen vaatii huolellista suunnittelemista. Ympäristöstä voi tehdä mielenkiintoisen asettelemalla sinne lasten tekemiä töitä. Useat kuvat, opasteet sekä esimerkit kirjoituksista auttavat lasta arvostamaan kirjallisuutta. (Bain ym. 2015: 330.) Ympäristöön voidaan vaikuttaa järjestelmällä luokkatilaa ja hillitsemällä melua. Myös kirjojen, näytelmärekvisiitan, soittimien sekä symbolien käyttö on huomattu hyödylliseksi. (Dockrell ym. 2015: 276.) Erilaiset tunnit, tarinankerronnat ja keskustelut on hyvä toteuttaa niin, että myös aikuinen istuu lattian tasolla. Lapselle järjestetään useita virikkeitä, kuten maalaaminen, värittäminen, helmien pujottelu, askartelu, pelit, lelut ja rakentelupalikat. Kun lapset leikkivät autoilla tai muilla leluilla, tulisi samassa leikissä olla vain kaksi lasta kerrallaan jakamisen sekä vuorollaan leikkimisen rohkaisemiseksi. Ulkona olisi hyvä olla ruohikkoa, liukuja, hiekkalaatikoita sekä valikoima ulkoleluja. (Bain ym. 2015: 330.)

Television ollessa päällä vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä on heikompaa, kun aikuiset muun muassa käyttävät vähemmän sanoja ja vastaavat lapsen pyyntöihin harvemmin. Myös vanhempien mobiililaitteen käytön huomattiin heikentävän lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. Syömisen aikana tapahtunut vuorovaikutus vaikuttaa positiivisesti lapsen terveyteen. Se muun muassa suojaa lihavuudelta ja astmalta. (Radesky ym. 2015.)

6.2 Tukemisen keinot arjessa

Aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen todetaan olevan keskiössä kielen kehityksen kannalta (Dockrell – Bakopoulou – Law – Spencer – Lindsay 2015: 277; Asikainen – Hannus 2013: 186; Rezzonico ym. 2015: 717; Girolametto – Weizman – Greenberg 2005: 23). Tullakseen sujuvaksi kielenkäyttäjäksi lapsen tulee aktiivisesti käyttää kieltä. Luonnollisesti lapselle tulee tarjota mahdollisuuksia kielen käyttöön. Tällaisia mahdollisuuksia ovat ryhmätyöskentely, vuorovaikutuksellinen kirjanlukeminen, vuorovaikutus saman ikäisten ja aikuisten kanssa sekä hetket, jossa kaikki lapset ovat mukana. Lapsen ymmärrystä voi lisätä ajatusta herättävillä, pitkilläkin keskusteluilla. Avoin-

ten, uudelleen muotoiltujen sekä haastavien kysymysten käytön on huomattu kiihdyttävän lapsen kehitystä. (Dockrell ym. 2015: 277; Rezzonico ym. 2015: 718.)

Tarinoiden keksiminen eli sadutus, kehittävät lapsen sanavarastoa ja kannustavat yhdessä keskusteluun. Lapsi kuulee puheenmallin ja innostuu helpommin puhumaan sadusta oman kehitystasonsa mukaisesti. Luottavainen ja lämmin ilmapiiri sekä kiinteät ihmissuhteet luovat hyvät edellytykset puheen normaalille kehitykselle. (Almon – Miller 2009: 58; Pihlaja – Kontu 2001: 86.) Koska luottamuksellinen suhde on tärkeää, on aikuisen oltava johdonmukainen ja perustella toimintansa lapselle. Miksi asiat tehdään näin, miksi häntä mahdollisesti rankaistaan, tai miksi lasta ei joskus oteta mukaan. (Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.)

Ylipäättään lapselle tulee puhua – mitä pienempi lapsi, sen tärkeämpää puhuminen on. Täten lapsen sanavarasto ja puhe kehittyvät (Nurmilaakso – Välimäki 2011: 35). Kun lapselle puhutaan, kiinnitetään aluksi lapsen huomio aikuiseen ja katsekontakti säilytetään. Äänenvoimakkuuden avulla voi vaikuttaa lapsen tarkkaavaisuuteen. Liian monimutkaisen kielen välttäminen ja selventävien eleiden käyttäminen ovat hyviä vinkkejä vuorovaikutukseen lapsen kanssa. (Aaltonen ym. 2008: 21; Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.) Ruokailuajat ovat oivallisia hetkiä keskustelulle sekä uusien sanojen oppimiselle. Pelkkä aikuisen läsnäolo edesauttaa lasten keskustelua. (Nurmilaakso – Välimäki 2011: 45; Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.)

Osoittelu on lapselle tapa kommunikoida ennen kuin puhe on kunnolla kehittynyt. Kie- lenkehitystä voidaan edistää siten, että lapselle osoitetaan sekä nimetään asioita usein ja monipuolisesti. Tavaroita, henkilöitä ja paikkoja osoitetaan ja nimetään yhdessä ar- jen yhteydessä. Kun asioita toistetaan, lapsi alkaa muistaa miltä sana "auto" kuulostaa, vaikka ei osaisi sitä vielä itse sanoakaan. (Goldin-Meadow 2007: 741–742; Kommuni- kointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.) Aikuisen tulisi minimoida ylimääräiset ärsykkeet ja huomioida lapsen kiinnostuksen kohteet. Laulaminen ja lorut auttavat lasta hahmotta- maan rytmiä sekä kielen rakenteita. Television katseluun kannattaa kiinnittää huomiota, sillä se saattaa heikentää lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. (Asikainen – Han- nus 2013: 186–187.) Lapselle voi jutella eri toimintojen yhteydessä niihin liittyviä asioi- ta, kuten: "Housut ovat punaiset" tai: "Tänään syödään lihapullia" (Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa).

Osoittamalla kiinnostusta ja kärsivällisyyttä lapsen puheen tuottamiseen, luodaan pohja luottamukselliseen suhteeseen, jossa lapsi uskaltaa ilmaista itseään avoimesti. Roh-

kaise, kannusta ja anna positiivista palautetta. Hyvä keino on myös laajentaa lapsen sanomisia. Jos hän sanoo esimerkiksi ”talo”, voi aikuinen jatkaa lausetta sanomalla: ”Kyllä, siellä on punainen talo”. Tärkeää on myös, että aikuinen antaa oikean puheenmallin puhumalla itse hyvää yleiskieltä ja kertomalla, mitä lähettyvillä olevat esineet ovat ja mitä niillä tehdään. Aikuisen tulisi ottaa lapsi mukaan tekemään ruokaa ja kattamaan pöytää. Kovan ruoan kuten porkkanan ja näkkileivät pureskelu kehittävät pu-
rentalihaksia, kun taas pitkäaikainen tutin käyttö voi hidastaa oikeanlaista ääntämistä. Aikuisen tulisi puhua rauhallisesti, antaa yksi ohje kerrallaan ja tarkastaa onko lapsi varmasti ymmärtänyt mitä on juuri kerrottu. Tärkeää olisi painottaa asioita eikä vaihtaa heti uuteen aiheeseen. On hyvä muistaa, että lasta ei tule pakottaa eikä häntä tarvitse korjata sanoessaan jotain väärin. Sanoessaan ”koia” voi aikuinen vastata tähän sano-
malla: ”Kyllä, siellä on koira”. (Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.)

Toisten lasten tarjoama malli puheeseen on usein yksi parhaimmista tukimuodoista, joten lasta tulee ohjata ja rohkaista muiden lasten seuraan (Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa; Pihlaja – Kontu 2001: 85–86). Vuorovaikutus ikätovereiden kanssa vaikuttaa lapsen käytökseen parantavasti, vähentää aggressiivisuutta sekä parantaa kompromissi- ja neuvottelutaitoja. Vuorovaikutusta ikätovereiden kanssa voi helpottaa luokkahuonetta järjestelemällä, käyttämällä materiaaleja ja aktiviteetteja, jotka edistävät lasten välistä toimintaa. Lisäksi voi käyttää sanallista tukea rohkaistakseen lapsia vuorovaikutukseen toistensa kanssa, kuten ”Pyydä Jonnea ojentamaan lusikka sinulle” tai ”Aaro voi auttaa sitomaan kenkäsi”. (Girolametto ym. 2005: 15–16).

6.3 Kirjoitettu kieli

Kirjoitettua kieltä on kuultava, jotta ymmärtävä lukeminen kehittyy ja tietoisuus kirjoite-
tusta kielestä kehittyy (Nurmilaakso – Välimäki 2011: 35). Lukemisen on huomattu li-
säävän lapsen sanavarastoa (Rezzonico ym. 2015: 718; Kommunikointi kielihäiriöisen
lapsen kanssa.) Lukeminen vaikuttaa myös puheilmaisuun ja kuullun ymmärtämiseen.
(Asikainen – Hannus 2013: 187). Lapselle luettaessa kirjan kuvien esillä pitäminen aut-
taa lasta hahmottamaan satua ja parantaa lapsen keskittymiskykyä. Sadun pituus kan-
nattaa huomioida lapsen kehitystason mukaisesti. (Aaltonen ym. 2008: 21.)

Kun lapselle luetaan ääneen, tulee lapselle antaa mahdollisuus spontaaneihin kom-
mentteihin ja kysymyksiin. Lukumateriaalin tulisi olla monipuolista lastenkirjallisuutta:
Noin 50 % kirjoista olisi hyvä olla suositusten mukaan tietotekstejä. Lasten mielenkiin-

non kohteita tulee etsiä, mutta niitä tulee myös tarjota lapsille. Lukemista tulisi tapahtua päivittäin ja säännöllisesti. (Nurmilaakso – Välimäki 2011: 46; 48.)

Vuorovaikutuksellinen kirjan lukeminen helpottaa lapsen kielellistä kehitystä. Aikuisen lukiessa lapsi myös kuulee sanojen oikean muodon. Lasta voi tukea matkimaan kirjan kuvissa olevia ääniä, kuten: "Mitä kissa sanoo?" Se sanoo: "Miau!", ja jutella kirjassa seikkailevista hahmoista. (Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.) Kirjallisuuden avulla lapset voidaan saada keskustelemaan kirjasta, linkittää kirjan aihe lasten kokemuksiin ja selittää abstrakteja asioita lapselle. Kasvattaja voi kysyä tosiasioihin perustuvia kysymyksiä kirjasta tai kysyä kysymyksiä, jotka saavat lapsen kyseenalaistamaan kirjan aiheen ja tapahtumat. Lapsen vastatessa kysymykseen, kasvattaja laajentaa lapsen tietämystä aiheesta antamalla lisää tietoa, selittämällä aihetta tai kysymällä kysymyksiä, jotka edelleen laajentavat aihetta. Teksteistä, kuvista ja kirjan toiminnoista puhuminen on suositeltavaa. Kognitiivisesti haastava puhe on kehitykselle tarpeellista. (Rezzonico ym. 2015: 717–719.)

Erilainen materiaali, kuten loruttelu, tukee lapsen kielellistä kehittymistä. Muita keinoja ovat esimerkiksi runot (lasta voidaan vaikkapa innostaa muodostamaan runoilte ominaisia alku- sekä loppusointuja) ja kerronta. Muistipelit ovat yksi varhaiskasvatustieteen suosikeista, mutta kuvien tulee olla kiinnostavia, selkeitä sekä lasta esteettisesti miellyttäviä. Jo aakkosten opettelu kehittää lasten lukutaitoa suuresti. Viime vuosina internetin osuus on maailmassa kasvanut ja kehittynyt monipuolisesti. Se tarjoaa virikkeitä kielellisen kehityksen tukemiseksi. Teknologian lisääntyessä kotiympäristössä olisi kotona alkanutta kehitystä luonnollista jatkaa myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatustyöympäristöt eivät kuitenkaan ole riittävästi varustettuja sekä kasvatustyöympäristöjen työntekijöillä saattaa olla puutteita teknologisissa taidoissa. (Nurmilaakso – Välimäki 2011: 37–41; 50.)

Konkreettinen esimerkki kielellisen kehityksen tukemisesta on lorukortit, esimerkiksi "Sunnuntaina suu pyyhittiin.". Alle kolmevuotiaiden kanssa lorukortteja käytetään lukemalla kortti kerrallaan sekä käsittelemällä korttiin liittyvä kuva. Lorukortit kehittävät alle kolmevuotiaan havaitsemista ja muistia, jotka ovat tärkeitä lapsen kielellisessä kehityksessä. Lorukorttien avulla lapsi nimeää sekä luokittelee asioita ja esineitä. Lorujen myötä myös kielellinen tietoisuus kasvaa ja visuaaliset mielikuvat muodostuvat. Kolmevuotiaiden kanssa mahdollisuuksia käyttää kortteja on enemmän. Alle kouluikäisiä kiinnostaa etenkin kirjainten muoto, joten korttien avulla lapsi voi tutkailla kirjoitettua

kieltä. Korttien avulla muun muassa fonologinen tietoisuus kehittyy, esimerkiksi "maanantaina **m**akkarat". Alkuäänteitä korostetaan, jotta lapsi oppisi äänteen keston merkityksen, esimerkiksi sana "maanantai" vs. "manantai". (Almon – Miller 2009: 54; Nurmi-laakso – Välimäki 2011: 37–38.)

6.4 Leikki

Leikki on yleismaailmallista ja alle kouluikäisten lasten elämän ja toiminnan perusmuoto. Leikki on vapaaehtoista, siihen ei voi pakottaa ja sen tulee perustua iloon ja riemuun. Hyvä leikki voidaan määritellä siten, että siihen on riittävästi aikaa, tilaa, vapautta tehdä omia päätöksiä, rauha ja tarkoituksenmukaiset välineet. Se voidaan määritellä myös mielekkääksi toiminnaksi, jossa lapset saavat tutkia ja sisäistää ympärillä olevaa maailmaa ja kulttuuria. Leikin kautta lapset yhdistelevät aikaisemmin oppimaansa tietoa, taitoa ja ymmärrystä. Samalla he rakentavat omaa identiteettiään ja etsivät vastausta kysymyksiin: "Kuka minä olen?" ja "Millainen minä olen?" (Leikin aika 2004: 4; 10; 14–15.) Leikki on yksi näkyvimmistä terveeseen lapsen merkeistä. On todettu, että lapsilla jotka eivät ole saaneet leikkiä tarpeeksi ennen kouluikää, on ensimmäisellä luokalla muita enemmän vaikeuksia oppia lukemaan ja laskemaan sekä heillä on enemmän itsetunnon ongelmia. (Almon – Miller 2009: 46–47.)

Riittävällä leikillä on suuri merkitys lapsen kielelliselle kehitykselle, positiivisen mielen-terveyden rakentumiselle ja yleiselle oppimiskyvylle. Leikki on siis yksi tärkeimmistä lapsen tulevaisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Se vaikuttaa niin vuorovaikutustaitojen kehittymiseen kuin ongelmanratkaisukykyyn ja luovaan ajatteluun. (Bain – Harrison – James 2015: 326; Almon – Miller 2009: 56.) Lapsen kanssa voi myös askarrella, värittää ja leikata, sillä käden tarkkuuden kehittyminen auttaa puheliikkeistä vastaavien aivoalueiden kehittymistä. (Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa.)

Leikin aikana lapsella on mahdollisuus käyttää kieltä rennossa ympäristössä ja tätä kautta oppia ilman pelkoa kieltä sekä kulttuuria. Leikin avulla voidaan myös arvioida lapsen kykenevyyttä ja suunnitella lapselle sopivaa kehittävää aktiviteettia. (Bain – Harrison – James 2015: 326.) Yksi tärkeä osuus on myös ruutuajan vähentäminen. Päiväkodeissa tulisi leikkiä enemmän perinteisiä leikkejä ja pyrkiä pitämään minimissä esimerkiksi tableteilla leikkiminen. (Almon – Miller 2009: 55; 58.)

Kielellistä kehitystä voidaan tukea leikin avulla muutamien eri keinoin. Lorukorttien lisäksi hyvänä leikkinä toimii esimerkiksi sanoilla leikittelyt, riimittelyt sekä keksittyjen että oikeiden laulujen laulaminen yhdessä hoitajan kanssa. Mielikuvitusleikit kehittävät kielellistä taitoa myös siltä osin kun lapsi yrittää kertoa, mitä hän leikkii ja puhuu itsekseen ja/tai leikkikavereille. (Almon – Miller 2009: 55; 58; Stagnitti – Lewis 2014: 1.) Mielikuvitusleikit kehittävät lapsen kertovaa puhetta myös myöhemmässä iässä. Tavaroiden symbolisointi, kuten laatikon nimeäminen sängyksi, on liitettävissä lapsen ilmaisun kehitykseen sekä helpottaa asioiden luokittelua ja vertailua. Kahden lapsen leikkiessä keskenään he välttämättäkin joutuvat ilmaisemaan itseään, kuten mitä mikäkin esine esittää ja mikä leikin tarkoitus on. (Stagnitti – Lewis 2014: 1–2; 7.)

7 Hyvä ohje

Hyvässä ohjeessa olennaista on se, miten asiat ohjeessa sanotaan. Toimiva ohje ei ainoastaan tarkoita tietojen paikkansapitävyyttä tai ymmärrettävyyttä. Ohjetta kirjoitettaessa on mietittävä, kenen luettavaksi ohje tulee. Kohderyhmän lisäksi ohjeen tulee puhutella lukijaa. Olennaisin viesti kannattaa jättää alkuun, sillä lukija ei välttämättä jaksa aina lukea ohjetta loppuun asti. (Heikkinen – Tiainen – Torkkola 2002: 11; 14; 36; 39.)

Ohjeen rakenteen tulee olla looginen sekä selkeästi jäsennelty. Myös oikeinkirjoitus ja ulkoasu ovat tärkeitä piirteitä. Tekstin tulee olla perusteltua ja myös tekstin järjestyksellä on oma merkityksensä. Otsikot antavat ohjeelle selkeyttä ja kertovat ohjeen sisällöstä pääasiat, joten pääotsikko kannattaa valita huolella. Liian pitkiä virkkeitä tulee välttää ja niitä voi lyhentää, vaikka luetelmien avulla. Jonkun ulkopuolisen olisi hyvä oikoluke ohje ennen sen julkaisemista. (Hyvärinen 2005: 1769–1770; 1772.)

Ohjeen luettavuutta ja kiinnostavuutta lisäävät hyvin valitut kuvat. Kuvat auttavat esimerkiksi ihmisen anatomiaa havainnollistettaessa. Kuvituskuvia käytettäessä on huomioitava tekijänoikeudet. Tekstin ja kuvien asetteleminen on suunniteltava hyvin, sillä hyvä ulkoasu houkuttelee lukemaan. Tyhjä tila voi lisätä ohjeen ymmärrettävyyttä. (Heikkinen ym. 2002: 40–41; 53.)

8 Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyömme tuloksena syntyi "3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tukeminen" -ohje Puotinharjun päiväkodin työntekijöille. Valmiin opinnäytetyön julkaisimme Theseus-palvelussa. Esittelemme opinnäytetyömme tuloksena syntyneen ohjeen loppukeväästä Puotinharjun päiväkodin työntekijöille.

8.1 Ohjeen tavoitteet

Yhteistyöpäiväkotimme henkilökunnan tapaamisen yhteydessä päiväkodin työntekijät esittivät meille omat toiveensa ohjeesta, joiden pohjalta asetimme ohjeelle tavoitteet. Ohjeen tavoitteena on olla helppolukuinen siten, että lukija löytää siitä haluamansa tiedon ja oppii uutta. Ohjeen tavoitteena on tuoda ilmi positiivisen mielenterveyden osuutta lapsen kehityksessä sekä saada lukija ymmärtämään lapsen kielellisen kehityksen tärkeys. Ohje tarjoaa päiväkodin työntekijöille konkreettisia ja arjessa hyödynnettäviä esimerkkejä ja vinkkejä lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen. Wordilla laatimamme ohje on sähköisessä muodossa, joten tarvittaessa sitä voidaan jatkossa kehittää.

8.2 Ohjeen sisältö

Yhteistyöpäiväkotimme esitti omat toiveensa ohjeen sisällöstä. Henkilökunta on kiinnostunut kielellisen kehityksen tukemisesta, joten he kokivat ohjeestamme olevan hyödyksi heille. He toivoivat, että ohje olisi sähköinen, sisältäisi teorialietoa sekä käytännön esimerkkejä. Ohjeen sisällön he toivoivat olevan asiatekstiä, mutta helppolukuista. Toiveena olivat myös, että käsitteisimme kehityspsykologiaa, lapsen kehitystä sekä positiivista mielenterveyttä ja sen merkitystä lapsen kehitykselle. He toivoivat, että perustelisimme ohjeessa, mihin toimilla tähdätään ja miksi mainitsemiamme asioita tulisi tehdä.

Huomioimme yhteistyöpäiväkodin toiveet, mutta jouduimme miettimään mihin ohjeestamme keskittyisimme. Emme halunneet ohjeesta liian pitkää eikä aikataulu olisi sallinut keskittyä kaikkiin toivottuihin asioihin. Ohjeeseen otimme mukaan positiivisen mielenterveyden osuuden, mutta painopiste ohjeessa on lapsen kielellisen kehityksen tukeminen. Henkilökunnan toiveiden mukaisesti teimme ohjeesta sähköisen. Päädyimme jättämään lapsen kehitys-osion pois ohjeesta, mutta opinnäytetyöstämme kyseinen

osio löytyy. Henkilökunta toiveiden mukaisesti ohjeessa mainitut asiat on perusteltu kansainvälisiä artikkeleita käyttäen.

Ensimmäinen versio ohjeesta koostui melko suoraan opinnäytetyöstämme siirretyistä kappaleista. Huomasimme, että tekstiä oli liian paljon, joten karsimme pois huomattavan osan. Vielä viimeisellä viikolla saimme ohjaajaltamme palautetta, että ohje oli melko pitkä, mutta sisälsi kuitenkin asiatekstiä. Yritimme lisätä ranskalaisia viivoja ja kappalejakoja selkeyttämään ohjetta, mutta kokeilumme eivät miellyttäneet silmäämme.

Ohje on kokonaisuudessaan 16 sivua pitkä. Ohjeeseen valitut kansainväliset tutkimukset on esitetty opinnäytetyömme lopussa tutkijan taulukossa (liite 2). Ohjeen kuvat on etsitty Pixabay.com-sivustolta. Kuvat ovat vapaassa käytössä ja lähdetietoja ei tarvitse mainita. Ohjeen rakenne on mielestämme selkeä ja yksinkertaisen näköinen. Opinnäytetyöstämme valitsimme tiedonhaun perusteella tärkeimmiksi nousseet asiat.

Kansisivun jälkeen johdannossa on kerrottu ohjeen tavoitteet sekä perusteltua kirjallisuutta käyttäen aiheen tärkeys. Johdannon jälkeen ohjeesta löytyy otsikot: Positiivinen mielenterveys, lapsen kielellisen kehityksen tukeminen, vuorovaikutus ympäristön kanssa, kirjoitettu kieli, leikki, fyysinen ympäristö ja tukemisen keinoja arjessa. Lopuksi löytyy yhteenveto tärkeimmistä asioista "Tärpejä päivään!" sekä ohjeessa käytetyt lähteet. Aivan viimeisellä sivulla on mainittu tekijätiedot sekä taustatietoa opinnäytetyöstämme. Ohjeen sivut ovat A5-kokoisia. Ohje on liitetty kokonaisuudessaan opinnäytetyömme loppuun (liite 3).

9 Pohdinta

Tutkimuksen eettisyys on tärkeä osa tutkimuksen tekoa. Tutkimusetiikka perustuu hyödyllisyyteen. Tutkijoille on muun muassa laadittu kahdeksan kohdan lista liittyen eettisyyteen. Listaan kuuluvat esimerkiksi ohjeistus, että tutkijan tulee olla rehellinen tutkimusta tehdessään, välttää vahingon aiheuttamista, kunnioittaa ihmisarvoa, käyttää tieteellistä informaatiota eettisesti sekä arvostaa kollegoja. Tärkeää on, että tutkimuksen tulokset perustuvat jo tutkittuun tietoon, eikä niitä keksitä. On muistettava, että lainsäädäntö ohjaa hoitotieteellisen tutkimuksen tekemistä. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 211–212; 218.) Näitä olemme noudattaneet opinnäytetyötä tehdessämme.

Noudatimme opinnäytetyömme prosessissa hyvää tieteellistä käytäntöä. Lähdeviitteet teimme asianmukaisella tavalla, emme rikkoneet tekijänoikeuksia emmekä plagioineet. Tätä tukee Turnit-tarkistus, jota teimme niin työskentelyvaiheessa kuin lopullisen version yhteydessä. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 174.) Prosentit olivat opinnäytetyön prosessin aikana korkeintaan 11. Tutkimusetiikkaan kuuluvat myös aiheen valinta, esimerkiksi pohdinta siitä, miksi tutkimus aloitetaan (Sarajärvi – Tuomi 2009: 129). Aiheen valinnan yhteydessä pohdimme, minkälainen aihe olisi tärkeä ja ajankohmainen. Aiheemme tärkeyttä tukivat kansainväliset artikkelit, jolla pystyimme perustelemaan kehitystyön tarpeen.

Luotettavuudelle on asetettu kriteerit, jotka ovat uskottavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja vahvistettavuus. Uskottavuudella tarkoitetaan niin selkeää tuloksien kuvaamista, että lukija pystyy ymmärtämään tutkimuksen vahvuudet sekä rajoitukset. Siirrettävyys tarkoittaa, kuinka hyvin tulokset ovat mahdollista siirtää erilaiseen tutkimusympäristöön. Siirrettävyyteen vaikuttavat, kuinka hyvin tutkimusympäristö, osallistujien valinta, taustat sekä aineiston keruu ovat kuvattu. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 197–198.) Tutkimusmenetelmän luotettavuutta voidaan määrittää myös validiteetin kautta. Validiteetti tarkoittaa, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä luvattiin. Lisäksi luotettavuudesta kertoo reliabiliteetti eli tulosten toistettavuus. (Sarajärvi – Tuomi 2009: 136.)

Aloittaessamme opinnäytetyötä meillä ei ollut mitään ennakkoluuloja, jotka olisivat ohjanneet työmme tekoa. Emme tuoneet työssämme omia mielipiteitämme esille, vaan pysyttäydymme tutkitussa tiedossa. Työssämme olemme perustelleet aiheen tärkeyden hyvin ja kirjanneet opinnäytetyön prosessin vaiheet mahdollisimman hyvin.

Käytimme Metropolian suosittelimia sähköisiä tietokantoja ja toteutimme hyvää lähdekritiikkiä. Emme käyttäneet toisen käden lähteitä työssämme. Vältimme ennen vuonna 2005 julkaistuja lähteitä taataksemme mahdollisimman tuoreen tiedon. Lähdeviitteet on merkitty Metropolian kirjallisen työn ohjeiden mukaisesti. Lähteet ovat mielestämme korkeatasoisia ja myös kansainvälisiä tutkimuksia käytimme paljon. Tämä takaa sen, että tieto on varmasti paikkansa pitävää ja ajanmukaista. Lähteiden avulla saimme vastaukset kehittämistehtäviimme.

Käyttämämme tutkimukset osoittavat, että perusta lapsen kielelliselle kehitykselle on vuorovaikutus. Useat tutkimukset tukevat tätä tulosta. Niin vanhempien kuin muidenkin kasvatukseen osallistuvien aikuisten vastuu on suuri. Lopuksi ohjaajamme kehotukses-

ta etsimme tutkimuksia vanhempien sosiaalisen median käytön vaikutuksen lapsen kielelliseen kehitykseen. Löysimme ainoastaan yhden aiheeseemme liittyvän tutkimuksen. Tämä osoittaa, että jatkossa tarvitaan lisää tutkimuksia vanhemman sosiaalisen median käytön vaikutuksista lapsen kielelliseen kehitykseen.

Haasteeksi koimme tiedonhaun. Tiedonhaku myös muutti aikatauluamme. Hyvän ohjeen rakenteesta ei löytynyt minkäänlaisia kansainvälisiä lähteitä. Artikkeleita lapsen kielelliseen kehitykseen liittyen löytyi niukasti. Pohdimme useita eri hakusanoja, mutta sopivia tuloksia ei tullut tai meillä ei ollut pääsyä artikkeleihin. Suurin osa artikkeleista koski erilaisia kehitysviivästyksiä omaavia lapsia. Työmme painopiste oli terveet lapset, joten kyseisistä artikkeleista ei ollut meille hyötyä. Lopulta kuitenkin löysimme hyviä hakusanoja ja näin ollen löysimme hyviä lähteitä. Mielestämme tämä osoittaa, että terveen lapsen kielellisen kehityksen tukemisesta ei ole riittävästi suomalaisia eikä kansainvälisiä tutkimuksia. Tämä on mielestämme huolestuttavaa, sillä lähteidemme mukaan on tärkeää havaita mahdolliset kielen kehitykseen liittyvät ongelmat riittävän ajoissa.

Opinnäytetyömme vaiheiden välissä ja osittain päällekkäin työstimme muita kursseja, mikä hankaloitti opinnäytetyön työstämistä. Päällekkäiset kurssit olivat hyvin työläitä jo itsessään, mikä puolestaan vei aikaa opinnäytetyön työstämisestä. Ajallisesti emme pystyneet panostamaan opinnäytetyöhön muina kuin siihen varattuina viikkoina. Aikataulullisten haasteiden vuoksi emme pystyneet tapaamaan kasvokkain toisiamme montaa kertaa. Olisimme voineet myös jakaa paremmin työskentelyä, mutta toisaalta missään vaiheessa ei tullut kiire ja työ valmistui ajallaan.

Koemme kuitenkin saaneemme aikaan hyvän ja laajan kokonaisuuden, johon olemme itse hyvin tyytyväisiä. Saimme ohjaajaltamme hyvää palautetta opinnäytetyön seminaareissa ja korjasimme tunnollisesti saamamme kehitysehdotukset. Täten koemme, että työn laatu on hyvä ja ohjeesta on hyötyä yhteistyöpäiväkodille. Koemme opinnäytetyön prosessin olleen ammatillisuuttamme edistävä kokemus. Uskomme oppineemme prosessista paljon, etenkin itse prosessin suunnittelusta ja nyt tiedostamme, mitä olisimme voineet tehdä toisin.

Kielellinen kehitys aiheena oli mielenkiintoinen sekä kosketti useita tuttaviammekin, sillä he ovat itse vanhempia. Yhteistyöpäiväkotimme oli suuresti kiinnostunut lapsen kielellisestä kehityksestä. Koemme, että ohjetta voidaan jatkossa käyttää myös muissa

päiväkodeissa ja kasvatusympäristöissä sekä kehittää edelleen päiväkodin haluamaan suuntaan. Ohjeen sähköisestä muodosta johtuen sitä on helppo päivittää. Mielestämme ohjeen ulkoasu on raikas, selkeä, looginen ja helppolukuinen. Ohjeesta tuli pidempi kuin ensin ajattelimme. Huomasimme, että saadaksemme kaikki tärkeät asiat mukaan, tulee ohjeen olla hieman pidempi. Ohjeen näemme olevan ajaton, sillä lapsen kielellinen kehitys ei muutu. Kaiken kaikkiaan olemme tyytyväisiä lopputulokseen ja odotamme innolla ohjeen julkistamista sekä palautteen saamista.

Lähteet

- Aaltonen, Riitta – Lehtinen, Taisto – Leppänen, Kyllikki – Peltonen, Tiina – Tarvo, Marja-Terttu – Tuunainen, Päivi – Viherä-Toivonen, Anne 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Oppaita ja työkirjoja. Helsingin kaupungin Sosiaalivirasto.
- Almon, John – Miller, Edward 2009. Crisis in the Kindergarten: Why children play in school. Alliance for Childhood. United States.
- Almqvist, Kjerstin – Broberg, Anders – Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.
- Appelqvist-Schmidlechner, Kaija – Nordling, Esa – Solin, Pia – Tamminen, Nina – Tuisku, Katinka 2016. Mitä on positiivinen mielenterveys ja kuinka sitä mitataan? Lääkärilehti 71 (24). 1759–1764.
- Asikainen, Marja – Hannus, Sinikka 2013. Kehittyvä puhe. Duodecim 129. 182–8.
- Asikainen, Marja – Rintahaka, Pertti 2005. Viivästynyt puheen ja kielen kehitys. Suomen Lääkärilehti 60 (1). 39–43.
- Bain, Julie – Harrison, Mary – James, Deborah 2015. Supporting communication development in the early years: A practitioner's perspective. Child Language Teaching and Therapy 31 (3). 325–336.
- Coplan, James 1995. Normal speech and language development: An overview. Pediatrics in review 16 (3). 91–99.
- Dockrell, Julie – Bakopoulou, Ioanna – Law, James – Spencer, Sarah – Lindsay, Geoff 2015. Capturing communication supporting classrooms: The development of a tool and feasibility study. Child Language Teaching and Therapy 2015 31 (3). 271–286.
- Girolametto, Luigi – Weitzman, Elaine – Greenberg, Janice 2005. Supporting Peer Interactions with Low Social Communication Skills. Journal of Speech-Language Pathology and Audiology 29 (1). 14–26.
- Goldin-Meadow, Susan 2007. Pointing sets the stage for learning language and creating language. Child Development 78 (3). 741–745.
- Heikkilä, Asta – Jokinen, Pirkko – Nummela, Tiina 2008. Tutkiva kehittäminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Hyvärinen, Riitta 2005. Millainen on toimiva potilasohje? Duodecim 121. 1769–73.

Kankkunen, Päivi – Vehviläinen-Julkunen, Katri 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Keyes, Corey 2002. The mental health continuum: from languishing to flourishing in life. *J Health Soc Behav* 43 (2). 207–222.

Keyes, Corey – Dhingra, Satvinder – Simoes, Eduardo 2010. Change in Level of Positive Mental Health as a Predictor of Future Risk of Mental Illness. *American Journal of Public Health* 100. (12). 2366–2371.

Keyes, Corey – Simoes, Eduardo 2012. To Flourish or Not: Positive Mental Health and All-Cause Mortality. *American Journal of Public Health* 102 (11). 2164–2172.

Koistinen, Paula – Ruuskanen, Susanna – Surakka, Tuula (toim.) 2009. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. 1.-3. painos. Hämeenlinna: Tammi.

Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa. Aivohalvaus ja dysfasialiitto ry. Verkko-dokumentti. <https://www.aivoliitto.fi/files/176/kommunikointi_www.pdf>. Luettu 29.03.2017.

Lahtinen, Eero – Lavikainen, Juha – Lehtinen, Ville 2004. Mielenterveystyö Euroopassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. Helsinki: Edita Prima.

Leikin aika 2004. Lastentarhanopettajaliitto Ry julkaisu.

Lindberg, Lene – Lindblad, Frank – Sorjonen, Kimmo – Winzer, Regina 2014. Positive versus negative mental health in emerging adulthood: a national cross-sectional survey. *BMC Public Health* 1238 (14).

Nurmilaakso, Marja – Välimäki, Anna-Leena (toim.) 2011. Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy.

Pihlaja, Päivi – Kontu, Elina (toim.) 2001. Työkaluja päivähoiton erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja.

Radesky, Jenny – Miller, Alison – Rosenblum, Katherine – Appugliese, Danielle – Kaciroti, Niko – Lumeng, Julia 2015. Maternal mobile device use during a structured parent-child interaction task. *Acad Pediatr*. 15 (2). 238–244.

Rantanen, Teemu – Toikko, Timo 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 2015. Hallituksen julkaisusarja. Valtioneuvoston kanslia.

Rezzonico, Stefano – Hipfner-Boucher, Kathleen – Milburn, Trelani – Weitzman, Elaine – Greenberg, Janice – Pelletier, Janette – Girolametto, Luigi 2015. Improving Pre-school Educators' Interactive Shared Book Reading: Effects of Coaching in Professional Development. *American Journal of Speech-Language Pathology* 24. 717–732.

Sarajärvi, Anneli – Tuomi, Jouni 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. painos. Helsinki: Tammi.

Stagnitti, Karen – Lewis, Fiona 2014. Quality of pre-school children's pretend play and subsequent development of semantic organization and narrative re-telling skills. *International Journal of Speech-Language Pathology*. Early Online- 1–11.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Mielenterveyden edistäminen kouluissa.

Tiedonhakua kuvaava taulukko

Medic	Tulokset	Otsikon mukaan hyväksytyt	Abstraktin mukaan hyväksytyt
Positiivinen AND mielenterveys AND lapsi	0	-	-
Positiivinen AND mielenterveys	2	2	1
Kielellinen kehitys AND lapsi	255	5	1
Lapsi AND mielenterveys AND edistäminen	8	2	1
Lapsi AND kielen AND kehitys	44	5	3
Cinahl			
Positive mental health	248	7	3
Good instructions	0	-	-
Good guide	78	0	0
Children's communicative development	25	0	0
Supporting AND communication AND development	6	4	1

Supporting AND language AND skills	167	5	2
Play AND language development	588	7	2
Reading AND development	3008	3	1
Parents AND use of social media	6	2	0
Parents AND technology	14	3	1

Tutkijan taulukko (ohjeeseen valitut tutkimukset)

Tekijät(t), vuosi, maa, jossa tutkimus tehty	Nimi	Tarkoitus	Kohderyhmä (otos)	Aineiston keruu ja analysointi	Päätulokset
Bain, Julie – James, Deborah – Harrison, Mary 2015. Iso-Britannia.	Supporting communication development in the early years: A practitioner's perspective.	Tarkoituksena oli selvittää ammattilaisen näkökulma lapsen kommunikation kehittämisestä.	Kohderyhmänä oli yksi tutkimuksen tekijöistä (Harrison, Mary), joka toimii opettajana. Tutkimus toteutettiin hänen luokassaan ja tutkimusympäristöön kuuluivat 20 hoitajaa, 18 lasta (3–5-vuotiaita), yksi kokoaikainen opettaja, yksi osa-aikainen opettaja ja kolme amanuenssia.	Aineisto kerättiin 18 eri käynnillä, jotka kestivät kolme tuntia kerrallaan. Aineisto kerättiin havainnoimalla, keskusteluilla ja reflektioilla muistiinpanoilla, jotka saatiin semistrukturoidulla haastattelulla opettajalta. Aineisto analysoitiin manuaalisesti ja jaettiin 19 eri kategoriaan, tarkastettiin ja uudelleenryhmiteltiin esille nousseisiin teemoihin.	Tutkimuksen tulosten mukaan edistyneet vuorovaikutustaidot johtavat parempaan käytökseen, itseluottamukseen sekä oppimiseen. Ammattilaisten ja vanhempien yhteistyö on tärkeää lapsen kommunikaatiokyvyn kannalta. Myös ammattilaisen tulee olla innostunut lapsen kehittymisestä.
Dockrell, Julie – Bakopoulou, Ioanna – Law,	Capturing communication sup-	Tarkoituksena oli selvittää A Communicati-	1a) Tietoperustaan valittiin 62 tutkimusta. 1b) Työkalun käyttöä	1) Aineisto kerättiin eri tietokantoja ja hakusanoja käyttäen. Aineistolle oli selkeät kri-	1) 22 tutkimusta oli vahvoja, 27 kohtuullisia ja 5 suuntaa antavia. 8 tutkimusta oli tärkeitä kielen kehityksen tarpeisiin

<p>James – Spencer, Sarah – Lindsay, Geoff 2015. Iso-Britannia.</p>	<p>porting classrooms: The development of a tool and feasibility study.</p>	<p>on Supporting Classroom Observation-työkalun kehittämistä sekä tutkia sopivuustutkimuksen kautta työkalun reliabiliteettia, validiteettia ja hyödynnettävyyttä.</p>	<p>arvioitiin kielen kehityksen ympäristön (Language Learning Environment), mahdollisuuksien (Language Learning Opportunities) ja aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen (Language Learning Interactions) kautta. 2) Reliabiliteettia havainnointiin 13 luokassa 9 eri koulussa. 3) 101 luokkaa 39 eri koulussa (4–5-vuotiaiden luokat n=38, 5–6-vuotiaiden luokat n=35 ja 6–7-vuotiaiden luokat n=28).</p>	<p>teerit, mukaan hyväksyttiin, jos tutkimus oli mm. englanninkielinen sekä koski 2-12-vuotiaita lapsia. 2) Reliabiliteettia havainnointiin 13 luokassa 9 eri koulussa kahden arvioijan kautta. 3) Sopivuustutkimus toteutettiin 101 luokassa 39 eri koulussa Pohjois- ja Etelä-Englannissa eri ikäisten keskuudessa. Jokaista luokkaa havainnointiin tunti.</p>	<p>liittyviä dokumentteja tai hallituksen linjauksia liittyen kielen kehityksen tarpeisiin. Kieltä tukevaan luokkaan liittyä olennaisesti kolme ulottuvuutta: ympäristö, mahdollisuudet ja vuorovaikutus. 2) 3 yllä mainittua ulottavuutta vertailtiin ja tulosten erot olivat merkittäviä. Suuressa osassa huomattiin suuremmat pisteet ympäristön kohdalla, mutta muiden ulottuvuuksien tulokset olivat matalampia. Tulokset osoittavat, että järjestettyjä mahdollisuuksia kielen kehittämiseen havainnointiin vähiten – kaikista vähiten tapahtui vuorovaikutuksellista lukemista (muita olivat muun muassa ryhmätyöskentely ja järjestetyt keskustelutilaisuudet ikätovereiden ja aikuisten kanssa).</p>
---	---	--	---	--	--

Girolametto, Luigi – Weitzman, Elaine – Greenberg, Janice 2005. Kanada.	Supporting Peer Interactions of Children with Low Social Communication Skills.	Tarkoituksena oli selvittää kasvattajien käyttämiä tapoja rohkaista lapsia, jotka olivat haluttomia vuorovaikutukseen – millaisia tapoja oli ja kuinka usein niitä käytettiin.	12 kasvattajaa 7 eri päiväkodissa Torontossa. Vertailuryhmässä oli 20 lasta, joilla englanti on toisena kielenä ja 16, joilla englanti on äidinkielenä.	Jokaista kasvattajaa videoitiin vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa, jossa oli neljä lasta. Ryhmää kuvattiin yhteensä 30min. Lisäksi kasvattajan tuli täyttää kysely, jossa he arvioivat muun muassa puheensa määrää. Videot litteroitiin yhteensä 20 minuuttiin per ryhmä. Kasvattajien ilmaisut koodattiin seitsemään eri ryhmään: Kiellot, epäsuorat viittaukset, kommunikaation edistäminen, suorat viittaukset.	Kahden ryhmän väliset tulokset liittyen lasten väliseen vuorovaikutukseen eivät eronneet merkittävästi. Ammattilaisten käyttämät vuorovaikutukseen kannustavat tukimuodot eivät eronneet toisistaan kahden ryhmän välillä. Lapset jotka tarvitsevat enemmän kannustusta vuorovaikutukseen muiden ikätoverien kanssa, eivät saa tukea yhtään enemmän kuin muutkaan lapset. Eniten käytetty tukimuoto lasta kannustettaessa oli epäsuorat toteamukset, jotka herättivät lapsen ajattelemaan, mitä yhteistä hänellä on toisen lapsen kanssa tai mitä toinen lapsi on tekemässä. Vähiten käytettiin tukimuotoja, joissa suoraan kehoitettiin lasta puhumaan tai leikkimään toisen lapsen kanssa.
Rezzonico, Stefano – Hipfner-Boucher, Kath-	Improving Preschool Educators' Interactive	Tarkoituksena oli tutkia kasvattajien käyttämien työpajo-	32 kasvattajaa 31 eri päiväkodissa ja lapsista koostuvia pienryhmiä. Kasvattajista	Kasvattajia videoitiin, kun he lukivat lapsille vuorovaikutuksellisesti. Tutkimusryhmä osallistui neljään työpajaan ja vii-	Valmennuksen käyneet kasvattajat kysyivät enemmän kysymyksiä lapsilta, joihin lapset vastasivat useammin ja tutkimusryhmän lapset ilmaisivat itse-

<p>leen – Milburn, Trelani – Weitzman, Elaine – Greenberg, Janice – Pelletier, Janette – Girolametto, Luigi 2015. Kanada.</p>	<p>Shared Book Reading: Effects of Coaching in Professional Development.</p>	<p>jen ja valmennusten vaikutusta heidän lukemiseensa lapsille. Toiseksi tutkittiin kasvattajien esittämien kysymysten laatua koulutusten jälkeen. Kolmanneksi tutkittiin lapsen kielen kehitystä koulutusten jälkeen.</p>	<p>15 oli tutkimusryhmässä ja 17 vertailuryhmässä.</p>	<p>teen yksilöityyn valmennuskertaan. Vertailuryhmä osallistui samoihin neljään työpajaan, muttei valmennuksiin. Kasvattajia videoitiin, kun he lukivat lapsille vuorovaikutuksellisesti. Videot litteroitiin ja tehtiin mitaukset keskusteluista, kasvattajien kysymyksistä ja lasten vastauksista. Myös lasten keskimääräinen vastausaika laskettiin.</p>	<p>ään pidempään kuin vertailuryhmän lapset.</p>
<p>Radesky, Jenny – Miller, Alison – Rosenblum, Katherine – Apugliese, Da-</p>	<p>Maternal mobile device use during a structured parent-child</p>	<p>Tarkoituksena oli testata lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta ruokailutilantees-</p>	<p>225 äiti-lapsi-paria.</p>	<p>Lasten ja äitien välistä vuorovaikutusta videoitiin, kun lasta pyydettiin kokeilemaan tuttuja ja tuntemattomia ruokia. Videoista havainnointiin äitien mobiililaitteiden käyttöä ja sanalliset</p>	<p>23.1% (n=52) käyttivät mobiililaitetta vähintään kerran, 10.2% (n=23) nopeasti vilkaisi tai piti mobiililaitetta pöydällä ja 66.7% (n=150) ei pitänyt laitetta näkyvillä. Äidit, jotka käyttivät laitetta, olivat vähäsanaisempia lapsilleen.</p>

nielle – Kaciroti, Niko – Lumeng, Julia 2015. USA.	interaction task.	sa sekä äitien mobiililaitteiden käyttöä.		sekä sanattomat kehotteet lasta kohtaan. Aineisto analysoitiin käyttämällä khiin neliötestiä sekä varianssianalyysia.	
Stagnitti, Karen – Lewis, Fiona 2014. Australia.	Quality of pre-school children's pretend play and subsequent development of semantic organization and narrative retelling skills.	Tarkoituksena oli tutkia, onko lapsen mielikuvitusleikin laadulla ja leikkissä käytetyillä symboleilla vaikutusta lapsen kertovaan puheeseen myöhemmässä iässä.	48 lasta.	4–5-vuotiaita lapsia arvioitiin ChIPPA-mittarilla. 3–5-vuotta myöhemmin heidän kertovaa puhettaan arvioitiin SAOLA-mittarilla. Jälkimmäisessä arvioinnissa lasten vastaukset tehtäviin nauhoitettiin ja ne litteroitiin. Pearsonin korrelaatiokertoimella arvioitiin ChIPPAn ja SAOLAn välistä suhdetta.	Mielikuvitusleikit ja symbolien käyttö paransivat lapsen kertovaa puhetta myöhemmässä iässä.

Ohje Puotinharjun päiväkodin työntekijöille

3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tukeminen

Hyvät päiväkodin työntekijät!

Tämä ohjevihkonen käsittelee 3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tukemista. Ohjeen tavoitteina on tuoda esille positiivisen mielenterveyden osuus lapsen kehityksessä sekä saada lukija ymmärtämään lapsen kielellisen kehityksen tärkeys. Ohjeesta löydätte esimerkkejä ja vinkkejä kielellisen kehityksen tukemiseen ja keinoja niiden hyödyntämiseen omassa työssäsi.

Vuoden 2015 hallitusohjelmassa hallituskauden tavoitteena on muun muassa lasten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistuminen etenkin koulun ja varhaiskasvatuksen kautta.

Päiväkodin merkitys lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa on erittäin suuri. Yhteistyö vanhempien kanssa on välttämätöntä, sillä tällöin voit tutustua perheeseen paremmin, keskustella mieltä askarruttavista asioista ja antaa ohjeita lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen.

Puutteellinen kielellinen kehitys voi tuottaa ongelmia lapsen tunne-elämään sekä ilmaisemiseen ja aiheuttaa oppimisvaikeuksia. Kyky kommunikointiin on kaiken sosiaalisen kanssakäymisen ydin. On siis tärkeää löytää jokaiselle oma tapansa kommunikoida ja tulla ymmärretyksi.

Positiivinen mielenterveys

Mielenterveys käsitetään psyykkisen hyvinvoinnin tilana, jolloin ihminen pystyy elämään yhteisön jäsenenä tuotteliaana ja antaen panoksensa yhteisön hyväksi. Mielenterveys muokkautuu koko elämän ajan ja ei tule koskaan niin sanotusti valmiiksi. Mielenterveys voidaan jakaa positiiviseen sekä negatiiviseen mielenterveyteen. Positiivisesta mielenterveydestä puhuttaessa siirretään fokus pois sairaus- sekä ongelmakeseisyydestä.

Positiiviseen mielenterveyteen kuuluu ihmisen kokemus positiivisesta hyvinvoinnista. Positiivista mielenterveyttä ovat myös ihmisen yksilölliset voimavarat, esimerkiksi optimismi ja itsetunto. Pienen lapsen itsetunto kehittyy yhteydessä toisiin ihmisiin ja vähitellen lapselle kehittyy pysyvämpiä muisti- ja mielikuvia läheisistä hoitajistaan ja itsestään. Lapsen kokemusmaailma rikastuu entisestään, kun uudet tilanteet ja uudet ihmiset antavat mahdollisuuden harjoitella millä tavoin lapsen kannattaa käyttäytyä ja olla suhteessa toisiin ihmisiin. Itsetunnon kehitys saa uusia virikkeitä ja sysäyksiä. Erilaisissa tilanteissa ja eri henkilöiden kanssa lapselle kehittyy joustavia taitoja ja hänestä tulee entistä aktiivisemmin ympäristöön vaikuttava yksilö.

Positiivinen mielenterveys voidaan siis nähdä ihmisen psyykkisinä vahvuuksina sekä kykyinä, joista muodostuu ihmisen voimavarat. Positiivinen mielenterveys voidaan jakaa seitsemään eri osioon: 1) normaalius, 2) kyvyt, mahdollisuudet ja vahvuudet, 3) kypsyys, 4) positiiviset tunteet, 5) tunneäly ja sosiaalinen kyvykkyys, 6) subjektiivinen hyvinvointi ja 7) pärjäävyys ja sopeutumiskyky. Kaikki nämä osa-alueet ovat mielenterveydelle yhtä tärkeitä ja niihin kaikkiin tulisi kiinnittää huomiota.

Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen

Puutteellinen kielen kehitys voi johtaa oppimisvaikeuksiin sekä voi tuottaa ongelmia ihmissuhteissa ja tunne-elämässä.

Lapsuuden hyvinvointi antaa hyvät eväät nuoruusiän positiiviselle mielenterveydelle. Kun lapsen psyykkistä ja fyysistä kehitystä tuetaan, lapsen selviytyminen tulevaisuudessa helpottuu.

Kielen avulla lapsi oppii uusia asioita, viestittää tunteistaan ja oppii ratkaisemaan ongelmia. Lapsen kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen ja taiteellisen kokemisen sekä ilmaisemisen myötä.

Kielenkäytön tarkkailu ja tukeminen kuuluvat kasvattajayhteisölle. Lapsen lähellä olisi hyvä olla sellaisia kasvattajia, joille lapsen yksilöllinen kommunikointitapa on tuttu. Myös reagointi ja eläytyminen lapsen aloittamaan kontaktiin ovat hyväksi lapsen vuorovaikutustaidoille. Tämä vahvistaa myös lapsen minäkuvaa. Vanhemmille olisi hyvä kertoa lasten kielen kehittymisen eri vaiheista sekä kuinka päivähoidossa kielen kehittymistä tuetaan.

Vuorovaikutus ympäristön kanssa

Kielen kehittymisen perustana on vuorovaikutus niin saman ikäisten kuin aikuistenkin kanssa. Lapsen tulee käyttää kieltä aktiivisesti tullakseen sujuvaksi kielenkäyttäjäksi.

Tarjoa lapselle useita mahdollisuuksia käyttää kieltä: käytä ryhmätyöskentelyä, vuorovaikutuksellista lukemista, ohjaa lapsia vuorovaikutukseen ikätovereidensa kanssa ja järjestä hetkiä, joissa kaikki lapset ovat mukana.

Pelkkä aikuisen läsnäolo edesauttaa lapsen keskustelua. Lapsen ymmärrystä voit lisätä ajatusta herättävillä, pitkilläkin keskusteluilla. Avointen, uudelleen muotoiltujen sekä haastavien kysymysten käytön on huomattu kiihdyttävän lasten kehitystä.

Kun puhut lapselle, kiinnitä aluksi lapsen huomio itseesi ja säilytä katsekontakti lapseen. Äänenvoimakkuuden avulla voit vaikuttaa lapsen tarkkaavaisuuteen. Älä käytä liian monimutkaista kieltä. Eleillä voit selvittää vuorovaikutusta lapsen kanssa. Ruokailuajat ovat oivallisia hetkiä keskusteluille.

Muista kiinnittää lapsen television katseluun huomiota, sillä se saattaa heikentää lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta.

Kirjoitettu kieli

Kirjoitettua kieltä on kuultava, jotta ymmärtävä lukeminen kehittyy ja tietoisuus kirjoitetusta kielestä kehittyy. Lukeminen vaikuttaa myös puheilmaisuun ja kuullun ymmärtämiseen. Lukiessasi anna lapselle mahdollisuus spontaaneihin kommentteihin ja kysymyksiin. Valitse monipuolista lastenkirjallisuutta, noin 50 % kirjallisuudesta tulisi olla tietotekstejä ja loput esimerkiksi kuvakirjoja. Lukemisen tulee olla säännöllistä ja päivittäistä.

Haali erilaista materiaalia – käytä loruja, runoja, kerrontaa ja muistipelejä. Muista myös Internetin tarjoamat virikkeet. Konkreettisenä esimerkkinä toimivat lorukortit: Esimerkiksi "Sunnuntaina suu pyyhittiin". Ne kehittävät lapsen havaitsemista ja muistia, joiden lisäksi lapsi nimeää sekä luokittelee asioita ja esineitä. Lapsen kielellinen tietoisuus kasvaa sekä visuaaliset mielikuvat muodostuvat. Korosta lorujen alkuäänteitä: esimerkiksi **maan**antai vs. **man**antai, jotta lapsi ymmärtää äänteen keston merkityksen.

Leikki

Riittäväällä leikillä on suuri merkitys lapsen kielelliselle kehitykselle, positiivisen mielenterveyden rakentumiselle ja yleiselle oppimiskyvyille. Näin leikki on siis yksi tärkeimmistä lapsen tulevaisuuteen vaikuttavista tekijöistä

Leikin avulla lapsella on mahdollisuus käyttää kieltä rennossa ympäristössä ja oppia kieltä sekä kulttuuria. Leikin aikana on mahdollista arvioida lapsen kykeneväisyyttä ja suunnitella lapselle sopivaa kehittäväää aktiviteettia.

Kun lapset leikkivät, olisi samassa leikissä hyvä olla vain kaksi lasta kerrallaan jakamisen sekä vuorollaan leikkimisen rohkaisemiseksi.

Hyvänä leikkinä toimivat sanoilla leikittelyt, riittäilyt sekä keksittyjen että oikeiden laulujen laulaminen yhdessä hoitajan kanssa. Lasten omat mielikuvitusleikit ovat myös hyviä. Ne kehittävät kielellistä taitoa siltä osin, kun lapsi yrittää kertoa, mitä hän leikkii ja puhuu itsekseen ja/tai leikkikavereilleen. Lapselta voi kysellä mitä hän leikkii tai mitä siinä tapahtuu.

Fyysinen ympäristö

Mielenkiintoisen ympäristön luominen vaatii suunnittelemista.

Voit muokata ympäristöä seuraavien elementtien avulla:

Tutkimuksissa on todettu, että television ollessa päällä vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä on heikompaa. Aikuiset muun muassa käyttävät vähemmän sanoja ja vastaavat lapsen pyyntöihin harvemmin. Myös vanhempien mobiililaitteen käytön on huomattu heikentävän lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta sekä täten vaikuttavan myös kielelliseen kehitykseen. Tarvittaessa tulisi siis kohteliaimmin ohjata vanhempia kiinnittämään huomiota mobiililaitteiden käyttöön ja kannustaa viettämään puhelitonta aikaa silloin kun touhutaan lapsen kanssa yhdessä.

Tukemisen keinoja arjessa

Kielellisen kehityksen tukemisen ensiaskel on hyvä vuorovaikutus. Keskustelu on helppo aloittaa arkipäiväisissä tilanteissa, kuten ruokailun ja pukemisen yhteydessä. Lapselle voi jutella eri toimintojen yhteydessä niihin liittyviä asioita kuten ”housut ovat punaiset” tai ”tänään syödään lihapullia”. Lapsen huomion keskusteluun voi kiinnittää koskettamalla ja pitämällä katsekontaktin. Osoittamalla kiinnostusta ja kärsivällisyyttä lapsen puheen tuottamiseen, luodaan pohja luottamukselliseen suhteeseen jossa lapsi uskaltaa ilmaista itseään avoimesti. Rohkaise, kannusta ja anna positiivista palautetta!

Asioita tulisi toistaa mahdollisimman usein, mutta sen tulisi pysyä luonnollisena. Hyvä keino on myös laajentaa lapsen sanomisia. Jos lapsi sanoo esimerkiksi ”talo”, voi aikuinen jatkaa lausetta sanomalla: ”Kyllä, siellä on punainen talo”. Tärkeää on, että aikuinen antaa oikean puheenmallin puhumalla itse hyvää yleiskieltä. Kerro mitä lähettyvillä olevat esineet ovat ja mitä niillä tehdään. Tehkää yhdessä ruokaa ja katkaka pöytä. Kovan ruoan kuten porkkanan ja näkkileivät pureskelu kehittävät parentalihaksia, kun taas pitkäaikainen tutin käyttö voi hidastaa oikeanlaista ääntämistä.

Aikuisen tulisi puhua rauhallisesti, antaa yksi ohje kerrallaan ja tarkastaa onko lapsi varmasti ymmärtänyt mitä on juuri kerrottu. Painota tärkeitä asioita, äläkä vaihda heti uuteen aiheeseen. On hyvä muistaa, että lasta ei tule pakottaa eikä häntä tarvitse korjata sanoessaan jotain väärin. Sanoessaan ”koia” voi aikuinen vastata tähän sanomalla: ”Kyllä, siellä on koira”.

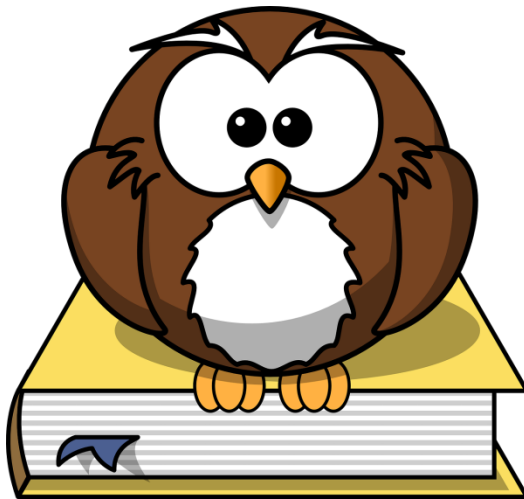
Jos sinua mietityttää tai olet huolestunut lapsen kielellisestä kehityksestä, ota asia puheeksi vanhempien kanssa ja tarvittaessa konsultoi neuvolaa!

Turvallinen, pysyvä ja lämmin ilmapiiri ovat hyvin tärkeitä osatekijöitä kielen kehittämisessä ja koska luottamuksellinen suhde on tärkeää, on aikuisen oltava johdonmukainen ja perustella toimintansa lapselle. Miksi asiat tehdään näin, miksi mahdollisesti rankaiset häntä tai miksi lapsi ei voi tulla mukaasi.

Lukeminen kehittää kuuntelutaitoa, keskittymistä ja sanavarastoa. Aikuisen lukiessa lapsi myös kuulee sanojen oikean muodon. Älä kuitenkaan lue lapselle, vaan lue lapsen kanssa yhdessä. Katselkaa kuvakirjoja ja lukekaa satuja.

Tue lasta matkimaan kirjan kuvissa olevia ääniä, kuten: "Mitä kissa sanoo?". "Se sanoo Miau!", ja jutelkaa kirjassa seikkailevista hahmoista. Lapsen kanssa voi myös askarrella, värittää ja leikata, sillä käden tarkkuuden kehittyminen auttaa puheliikkeistä vastaavien aivoalueiden kehittymistä. Ja koska toisten lasten tarjoama malli puheeseen on usein yksi parhaimmista tukimuodoista, tulee lasta ohjata ja rohkaista muiden lasten seuraan.

Tärppejä jokaiseen päivään!

- ✓ Lukekaa kirjoja yhdessä! Laulakaa, lorutelkaa ja saduttakaa! Eläydy ja heittäydy rennosti mukaan!
- ✓ Keskustelkaa ja nimetkää asioita! Ole valmiina kuuntelemaan!
- ✓ Pelatkaa muistipelejä, askarrelkaa, piirtäkää, värittäkää ja arvuutelkaa esineiden nimiä.
- ✓ Kannusta monipuolisiin leikkeihin ja vuorovaikutukseen muiden lasten kanssa. Tarkkaile ja tarvittaessa ohjaa mutta anna tilaa myös vapaalle leikille.
- ✓ Juttele ruokailu ja pukeutumistilanteissa, mitä nyt tehdään ja osoittele sekä nimeä asioita. Kerro esimerkiksi, että nyt laiteetaan punainen paita päälle tai nyt syödään keittoa lusikalla.
- ✓ Voit kiinnittää lapsen katseen koskettamalla, pitämällä katsekontaktin ja kiinnittämällä huomiota omaan äänenpainoosi. Ajatuksena on luoda luottamuksellinen suhde jossa lapsi uskaltaa ilmaista itseään ja kokee olonsa turvalliseksi.
- ✓ On hyvä toistaa ja kerrata asioita. Älä anna monimutkaisia ja monta asiaa sisältäviä ohjeita vaan pyri pysymään yksinkertaisissa ohjeistuksissa. Perustele miksi tehdään!
- ✓ Ole kiinnostunut ja kysele! Aito läsnäolo on kaikkein tärkeintä.

Rohkaise, kannusta ja anna positiivista palautetta!

Lähteet

Ahonen, Timo – Lyyrinen, Heikki – Lyytinen, Paula – Nurmi, Jan-Erik – Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. PS-Kustannus.

Aaltonen, Riitta – Lehtinen, Taisto – Leppänen, Kyllikki – Peltonen, Tiina – Tarvo, Marja-Terttu – Tuunainen, Päivi – Viherä-Toivonen, Anne 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Oppaita ja työkirjoja. Helsingin kaupungin Sosiaalivirasto.

Appelqvist-Schmidlechner, Kaija – Nordling, Esa – Solin, Pia – Tamminen, Nina – Tuisku, Katinka 2016. Mitä on positiivinen mielenterveys ja kuinka sitä mitataan? Lääkärilehti 71 (24). 1759–1764.

Asikainen, Marja – Hannus, Sinikka 2013. Kehittyvä puhe. Duodecim 129. 182–8.

Bain, Julie – Harrison, Mary – James, Deborah 2015. Supporting communication development in the early years: A practitioner's perspective. Child Language Teaching And Therapy 31 (3). 325–336.

Dockrell, Julie – Bakopoulou, Ioanna – Law, James – Spencer, Sarah – Lindsay, Geoff 2015. Capturing communication supporting classrooms: The development of a tool and feasibility study. Child Language Teaching and Therapy 2015 31 (3). 271–286.

Girolametto, Luigi – Weitzman, Elaine – Greenberg, Janice 2005. Supporting Peer Interactions with Low Social Communication Skills. Journal of Speech-Language Pathology and Audiology 29 (1). 14–26.

Keyes, Corey – Dhingra, Satvinder – Simoes, Eduardo 2010. Change in Level of Positive Mental Health as a Predictor of Future Risk of Mental Illness. American Journal of Public Health 100. (12). 2366–2371.

Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa. Aivohalvaus ja dysfasialiitto ry. Verkkodokumentti. <https://www.aivoliitto.fi/files/176/kommunikointi_www.pdf>.

Lahtinen, Eero – Lavikainen, Juha – Lehtinen, Ville 2004. Mielenterveysyö Euroopassa. Sosiaali- ja terveysministerion selvityksiä. Helsinki: Edita Prima.

Lapsen itsetunnon tukeminen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvat us/lapsen_itsetunnon_tukeminen/>.

Nurmilaakso, Marja – Välimäki, Anna-Leena (toim.) 2011. Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy

Radesky, Jenny – Miller, Alison – Rosenblum, Katherine – Appugliese, Danielle – Kaciroti, Niko – Lumeng, Julia 2015. Maternal mobile device use during a structured parent-child interaction task. Acad Pediatr. 15 (2). 238–244.

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 2015. Hallituksen julkaisusarja. Valtioneuvoston kanslia.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Mielenterveyden edistäminen kouluissa.

Valokuvat pixbay.com/fi

Tämä on ohje 3–5-vuotiaan lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen ja se on Metropolia Ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoiden Maria Tiihosen ja Annissa Zatoutin opinnäytetyön tuotos. Opinnäytetyö on osa "Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä" -hanketta, joka on suunniteltu yhdessä Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun kanssa. Hankkeessa tehdään yhteistyötä 3–5-vuotiaiden lasten kasvuympäristöjen kanssa. Yhteistyöpäiväkotinamme toimii Helsingin Itäkeskuksessa sijaitseva Puotinharjun päiväkotinä ja sen hoitohenkilökunta. Ohje on koottu kansainvälisistä sekä suomenkielisistä tutkimuksista kehitystyön menetelmää käyttäen.